

SZENT DOMONKOS

Simon Tugwell OP

Kiadó: Editions du Signe, Strasbourg, 1995

Fordította: Petres Erika Lúcia OP

Lektorálta: Magyar Marietta Mirjam OP

Vannak szentek, akik karizmatikus egyéniségükkel vagy azzal, hogy dacosan elutasítják a társadalmi konvenciókat, azonnal megragadják figyelmünket. Leginkább piederstálra szokás helyezni őket: ott állnak egyedül Istennel, egy őket meg nem értő vagy csodálattal eltelt tömeg közepén. Egy Szent Ferenc, vagy Mórusz Szent Tamás, vagy Lisieux-i Szent Teréz egyénisége mindenki számára világosan felismerhető.

Más szentek kevésbé feltűnőek. Ez különösen is igaz Szent Domonkos esetében, akinek szokatlan adottsága volt a beilleszkedésre, a körülményekhez és emberekhez, különösen pedig kortársai szükségéhez való alkalmazkodásra. Hogy végülis egy egészen új szerzetesrendnek, a Prédikátorok Rendjének atyja lett (akiket a középkortól "domonkosok" néven ismert a világ), az nem azért történhetett meg, mert szándékosan valami új kialakítására törekedett az egyházban, hanem mert lépésről lépésre hűségesen és a legteljesebb nagylelkűséggel adta át magát a gondviselés titokzatos indításainak.

Ha meg akarjuk ismerni Domonkóst, nem elég őt magát kutatnunk, élettörténete ugyanis folyamatosan más emberek élettörténetébe szövődik. Az ő alapvető nagysága éppen abban rejlett, hogy részévé tudott válni valami nála nagyobbak. A gyakorlatban ez azt jelentette, hogy az életét formáló legfontosabb döntéseket - melyek a világban betöltött szerepét meghatározták - javarészt mások hozták meg helyette. Ez nem azt jelenti, hogy gyenge volt vagy határozatlan, ellenkezőleg: ha szükség volt az újításra, tudott igencsak radikális döntéseket hozni, úgy, hogy sohasem került ellentmondásba az őt motiváló alapvető meggyőződésekkel. Alkalmazkodó képessége erősségből, legfőképpen a hit erejéből fakadt. Az Isten iránti engedelmesség szabaddá tette őt arra, hogy fontoskodás vagy zúgolódás nélkül egyszerűen azt tegye, amit tennie kellett.

Spanyol kezdetek

Az első helyette hozott döntés az volt, amit senki sem dönthet el maga: születésének körülményei. Az 1170-es évek elején született Caleruegában, a spanyolországi Kasztília egy kisvárosában, a nagy Santo Domingo de Silos bencés apátság közelében, melynek védőszentjéről a nevét kapta. Szüleit, Jankát és Félixet, hagyományosan két nemesi család, az Azák és a Guzmánok leszármazottaiként szokás emlegetni. Minden bizonnyal fontos embereknek számítottak a városban, és méltán tartjuk őket számon szenteket nevelő családként is, hiszen Jankát boldogként tiszteli az egyház, akárcsak Domonkos egyik testvérét, Mamest, míg másik testvérét a hagyomány szerint életében és halála után is csodák sorozata kísérte.

Domonkóst nem felejtették el szülővárosában. 1234-ben, szentté avatását követően, szülőházában Mames templomot létesített Domonkos tiszteletére, majd X. Alfonz, Kasztília királya 1270-ben domonkos apácákat telepített oda. Nem sokkal az apácák megérkezése után egy spanyol dominikánus író, Rodrigo de Cerrato, Caleruegába látogatott, ahol egy sokatmondó történetet hallott Domonkos édesanyjáról: egy alkalommal Janka kiosztotta a szegények között férje kedvenc borának egész állományát, kockáztatva ezzel férje haragját. Amikor férje hazatért és kért a borból, a hordókat csodálatos módon újra megtöltve találták.

Caleruega a változó horizontok helye: dombra épült, s minden oldalról síkság veszi körül. Ha tiszta az idő, láthatóvá válnak a távoli hegyek, de gyakran ködbe vesznek és ilyenkor a látóhatár a végtelenbe nyúlik. Vajon a gyermek Domonkos rácsodálkozott-e erre a kettős jelenségre? Mindenesetre felnőve olyan emberré vált, aki képes volt tekintetét egyenesen a célra szegezni, s terveiben ugyanakkor az evilági élet kihívó bizonytalanságaihoz igazodni.

A fiatal Domonkos életének irányát szülei szabták meg, akik papi karriert szántak neki. Első oktatója pap nagybátyja volt, majd a palenciai egyetemre került, ahol a szokásnak megfelelően először a szabad művészeteket sajátította el, majd megkezdte teológiai tanulmányait. Remek ellátásban részesült, még saját könyvei is voltak, ami ritka fényűzésnek számított a diákok körében.

Domonkosban semmilyen nyomát nem találjuk a számára kijelölt életpálya elleni lázadásnak. Ellenkezőleg: társai szokatlanul odaadó diáknak tartották, aki nem pazarolta idejét frivol szórakozásokra, hanem éjt nappallá téve a tanulásnak élt. Ha ez a jellemzés azt sugallná is Domonkosról, hogy komor, túlságosan is becsületes fiatalember volt, később épp vidám kedélye szerzett neki hírnevet. Vidámságát egyedül mások szenvedése tudta megzavarni, amely mindig mélyen megindította.

Ez az együttérző lelkület vált nyilvánvalóvá életének következő fordulópontján, amikor a körülmények diktálták, hogy mit kell tennie. Nagy éhínség tört ki és sokan éhenhaltak Palenciában. Domonkos eladta mindenét, még értékes könyveit is, hogy a szükségben szenvedőkön segíthessen, mondván: "Nem akarok halott bőrök fölé hajolva tanulni, míg emberek halnak éhen."

Akaratlanul is Szent Ferenc jut eszünkbe, bár kevés igazi hasonlóság van e két férfi között. Domonkos lemondó gesztusa mögött nem saját belső problémáinak késztetése vagy múltjának, családi hátterének elutasítása áll. Ő hősies nagylelkűségével a szenvedők szükségére válaszolt. Tette nem személyes vallomás volt – csupán azt tette, amit tennie kellett, a rá jellemző hévvel, anélkül, hogy valaki más indítására várt volna. Sőt, tettevel ő adott példát másoknak is: a források szerint többen is követték azt az egyetemen. Közülük egy vagy kettő talán élete egész hátralevő részére Domonkos mellé szegődött.

Mindaz, amit Domonkos a szegényekért tett, igen nagy feltűnést keltett, s egyúttal felhívta rá egyházmegyéje vezető egyéniségeinek figyelmét is. Osmi püspöke, Martín, ekkoriban próbálta székeskáptalanját megreformálni és a Szent Ágoston regulája szerinti közös életet megvalósítani. Hogy célját elérhesse, ígéretes fiatalokat keresett. Ő vagy a káptalan priorja, Diego de Acebes, Domonkosért küldött, aki csatlakozott a káptalanhoz és osmai kanonok lett.

Mint szabályozott kanonok Domonkos kolostori életet élt, lényegében a közös, nyilvános istentiszteletnek, valamint a személyes imának és a tanulásnak szentelve napjait. Itt sajátította el az "oltárok látogatásának" gyakorlatát (kompletórium után körbejárta a templomot, minden oltárnál rövid imát mondva), ami később szokássá vált a domonkosok körében. Ugyancsak itt vette fel azt a haláláig megtartott szokását is, hogy az éjszaka nagy részét imában töltötte. A Regula szellemében minden szükségében a közösségre hagyatkozott és nem volt saját vagyona; a közös refektóriumban étkezett és a közös dormitóriumban aludt. Ez az élet valószínűleg nem tűnt számára túl szigorúnak. Már gyerekként is gyakran inkább a földön aludt, mintsem az ágyban, de ezt a gyakorlatát Osmában minden bizonnyal el kellett hagynia. Diákként lemondott a bor használatáról, amit azonban Diego újra "előírt" neki, "saját gyomra érdekében."

Domonkos nyilvánvalóan egész szívvel-lélekkel vetette bele magát a számára új, kanonoki életformába és szerzetesi erényei hamarosan mély hatást gyakoroltak kanonoktársaira. 1199 augusztusában, alig két vagy három évvel a káptalanba való belépése után már sekrestyés volt, ami akkoriban magas rangú beosztásnak számított, majd 1201 januárjától szubprior lett.

Utazások északra

Martín püspök 1201 július 7-én meghalt és utódjának Diegót nevezték ki. Diego nagyrabecsülte Domonkost, akihez őszinte barátság fűzte. Így amikor 1203 vége felé VIII. Alfonz király megbízásából Diego útnak indult Észak-Németországba Domonkost is magával vitte. Küldetésük célja az volt, hogy a király fia számára megkérjék egy skandináv nemes leányának a kezét. Sikerral jártak, ezért visszatértek Kasztíliába. Közel két évvel később ismét megtették ugyanezt az utat, hogy a menyasszonyt magukkal hozzák, de úgy tűnik, hogy az időközben meggondolta magát és apáca lett. Diego üzenetet küldött a királynak, melyben értesítette, hogy a házassági terv meghiúsult, ő maga pedig Róma felé vette útját, hogy III. Ince pápánál látogatást tegyen.

A két hosszú északi utazás igen mély benyomást tett Domonkosra és püspökére. 1203-ban Németországon áthaladva hallották és talán látták is a kunok által véghezvitt pusztításokat, akiket a német koronáért vívott háborúban a két harcban álló fél zsoldosként szerződttetett. Ez a vad keleti törzs 1203-ban több hónapon keresztül fosztogató vandalizmussal és erőszakkal tarolta le a mai Kelet-Németország igen nagy területét. Diego szívét megrendítette mindaz, amit róluk hallott. Könyörögve kérte a pápát, mentse fel őt püspöki tisztjéből és engedje közéjük, hogy megtérítésükön munkálkodhasson. A pápa visszautasította Diego kérését, Domonkos azonban nem felejtette el püspöke vágyát.

Valószínűleg nem a kunok voltak az egyetlen pogány törzs, akik mély hatással voltak Domonkosra és Diegóra. Lund városának érseke, Sunesen, akivel 1205-ben találkoztak, igen szívén viselte Livónia (a balti országok) fiatal egyházának ügyét, és azidőtájt épp egy újabb beavatkozást tervezett annak támogatása érdekében. Célja inkább a pogányság elnyomása, semmint a pogányok megtérítése volt, de Domonkos apostoli szíve a megmentésükre sóvárgott: mindazok megmentésére, akik Istentől akár bűneik, akár hitetlenségük miatt távol voltak. Ahogy látni fogjuk, a pogányság bárminemű említése, még ha keresztes hadjárat célpontjaként emlegették is, elég volt ahhoz, hogy gondolkodóba essen megtérítésükről. Élete folyamán többször is látjuk Domonkost az északi pogányság megtérítésének gondolatával foglalkozni. Lehetséges, hogy 1205-ben keltették fel érdeklődését?

Languedoc

Nem tudjuk biztosan, hogy Domonkosban már ekkor megfogant-e a vágy, hogy a pogányok hittérítője legyen; mindenesetre a gondviselés más küldetést tartogatott számára, ő pedig anélkül, hogy észrevette volna, már el is indult ezen az úton. 1203-ban egy este Diego és társai pihenőt tartottak és megszálltak Toulouse városában. Domonkos felfedezte, hogy fogadósuk eretnek, így hát egész éjszaka fennmaradt vele és reggelre megtérítette őt. Nem is sejtette, hogy tíz évet fog Dél-Franciaországban tölteni az eretnekség ellen küzdve – egyszerűen csak azt tette, amit tennie kellett.

A katolikus egyház helyzete nem volt túlságosan kedvező Dél-Franciaországnak ezen a vidékén. A XI. század reformjai nagy elvárásokat támasztottak a papság életszentségét illetően; ezek az elvárások a XII. században egyre inkább a szegény, vándorló apostol újszövetségi eszményére fektették a hangsúlyt. A papság jelentős része, érthető módon, nem felelt meg ennek az eszményképnek. A katolikus tanítást kevés megbecsülés övezte, így az emberek fogékonyak voltak a kétes prédikátorok csábító szavára, mert azok jobban megfeleltek elvárásaiknak az evangéliumi eszményeket illetően, mint a katolikusok. Ez szabad utat engedett egy sereg többé-kevésbé manicheista eretnek prédikátornak, akik nem annyira dualista tanításukkal, hanem sokkal inkább szent és aszkéta magatartásukkal nyerték meg hallgatóikat. A katolikus papsággal ellentétben ők igazaknak tűntek. Úgy ismerték őket, mint a "jó embereket" (*bons hommes*); ellenségeik "albigenseknek" nevezték őket. A XII. század végére Toulouse és Carcassone vidékén már erőteljesen megszervezett, saját hierarchiával rendelkező alternatív egyházként voltak jelen. Követőik nagy részének egy aránylag igénytelen életformát kínáltak, de a végső szabadítást ígérték nekik, feltéve, hogy haláluk előtt részesültek a "consolamentum"-ban, azaz "vigasztalásban". A "consolamentum" a keresztség egyfajta megfelelője volt, mely egy igen szigorú rendszer mellett kötelezte el azokat, akik fölvtették. Mivel az anyagvilágot az igaz Istennel szembenállónak tekintették, a tagoknak kifejezésre kellett juttatniuk attól való minél teljesebb elkülönülésüket. Azok azonban, akik tovább akartak lépni, azonnal megkaphatták a consolamentumot és kész, felnőtt albigensekké, azaz "tökéletesekké" váltak. Életmódjuk rendkívül szigorú volt, akár vándor-prédikátorként járták a vidéket, akár házakban éltek (ez utóbbi különösen a nők számára nyújtott lehetőséget egyfajta monasztikus közösség kialakítására).

Mivel általában kevés fogékonyság mutatkozott a keresztény tanítás dogmatikai értéke iránt, nagyrészt véletlen tényezőkön múlt, hogy azok, akik komolyan vették a vallást, hithű szerzetesek vagy albigens tökéletesek lettek-e. Az albigensek körülbelül a ciszterciekkel egyidőben indultak virágzásnak dél-Franciaországban. Mindkét mozgalom ugyanazt a vallási igényt töltötte be, más-más módon. Ezért volt egyszerre nehéz, mégis lehetséges a katolikus próbálkozás, hogy visszahódítsák az embereket. Nehéz, mert az eretnekek az evangélium megtestesítőiként sokszor hitelesebbnek tűntek, mégis lehetséges, mert az eretnek tanítások irányában nem volt igazi elköteleződés a hívekben.

Az albigenseken kívül több más perem-mozgalom is létezett, melyeket szintén a szegény és vándorló apostolok eszménye ihletett. Az ilyen mozgalmak nem voltak szükségszerűen eretnekek, de nem élvezték a hivatalos egyház pártfogását és hajlottak arra, hogy hithű, de az egyház peremén létező mozgalmakból átsapjanak tényleges skizmába; ez azután kiszolgáltatta őket komolyabb tévhitek hatásának. Dél-Franciaországban a legfontosabb ilyen mozgalom a valdenseké volt, akiket egy jámbor kereskedő alapított Lyonban, és akik radikális szegénységre és vándorprédikációra kötelezték el magukat.

A hagyományos reformot a ciszterciek testesítették meg, ezért az evangéliumi életre törekvő perem-mozgalmak irányában tanúsított reakciójuk is nagyon jellegzetes volt: mindazoknak, akik komolyabb keresztény életre vágnak, kolostorban van a helyük, ha pedig elutasítják a hagyományos szerzetesi életet, akkor eretnekek. Ugyanakkor, Clairvaux-i Bernát vezetésével, missziót indítottak a dél-franciaországi eretnekek ellen az 1140-es években. Sikertelenségükre reflektálva Bernát arra a következtetésre jutott, hogy csak egy állandó prédikációs kampánytól lehetne bármiféle eredményt remélni.

III. Ince tisztában volt az egyház nehézségeivel. Mégis, az evangéliumi mozgalmak, amelyek kortársait sokkolták, benne sokkal megértőbb reakciót váltottak ki. Törekedett megkülönböztetni az eredendően eretnek mozgalmakat azoktól, amelyek szándékaikban hithűek maradtak, mégha életmódjuk a kor mércei szerint kissé szokatlannak minősült is. Ennek a különbségtételnek köszönhetően adott helyet az egyházban a humiliátusok mozgalmának és később az egyházba visszatérő valdens csoportoknak is engedélyezte, hogy hűek maradjanak eredeti ihletettségükhöz, az apostoli eszményhez.

Az igazi eretnekségekre adott válasza azonban nem ismert megalkuvást. 1204 májusának vége felé három ciszterci pápai legátus kinevezésével újabb kezdeményezést indított az eretnekek megtérítésére Dél-Franciaországban. Ennek vezetésével Citeaux apátját, Amalric Arnaudot bízta meg. A legátusok feladata az volt, hogy prédikációjukkal megtérítsék az eretnekeket, de a megátalkodottakat bírói ítéletnek is alávetették, polgári perbe foghatták. Az eretnenség végeredményben ugyanúgy számított bűnözésnek, mint bűnnek: elkövetőit száműzetéssel és javaik elkobzásával sújthatták. Igen sok országban ekkor már valószínűleg tűzhálásra ítélték volna őket, de ez nem volt jellemző a pápa politikájára.

Az eretnekek megtérítésére irányuló próbálkozást azonban nagymértékben hátráltatta a helyi papság rossz példája. Emellett a megátalkodott eretnekek perbefogásához szükséges volt a civil hatóság jóváhagyására, ami rendszerint késlekedett. A helybéli főurak, mint például Rajmund, Toulouse grófja, személyes vallási meggyőződésüktől függetlenül mély egyetértésben éltek az eretnekekkel. A legátusok emiatt igencsak lehetetlen helyzetben találták magukat. Úgy tűnt, hogy minden próbálkozásuk eleve kudarcra van ítélve, hiszen ha figyelmüket a papság megreformálására fordítják, félre kell tenniük a prédikálást. 1206 tavaszán, teljesen elcsüggedve, MontPELLIERNÉL gyűltek össze tanácskozásra, hogy megvitassák, vajon teljes mértékben feladják-e a missziót. A gondviselés azonban tartogatott számukra még egy meglepetést.

Mint ahogy már láttuk, III. Ince nem engedélyezte Diegonak, hogy lemondjon püspöki tisztjéről, hanem visszaküldte őt Kasztíliába. Diego ahelyett, hogy meghíúsult apostoli álmait siratta volna, új terveket szőtt egyházmegyéje javára: hazaútján nagy kerülőt téve Citeaux-ba látogatott, hogy gondoskodjék egy ciszterci monostor alapításáról egyházmegyéje területén.

Mielőtt Spanyolország irányába, nyugat felé vette volna útját, Citeaux-t elhagyva kíséretével együtt a folyó mentén először délnek fordult. Így valamennyien éppen a pápai követek tanácskozása idején érkeztek meg Montpellier városába, akik meg is hívták Diegot, hogy tanácsával járuljon hozzá a megbeszélésükhöz.

Apostoli hithirdető

Diegonak már voltak tapasztalatai az eretnekekről és átérezte a követek nehéz helyzetét. Egy alkalommal, amikor Dél-Franciaországon haladt át, megkísérelte, hogy prédikáljon az eretnekség ellen. Az eretnekek azonban azzal a kérdéssel vágtak vissza: hogyan meri valaki Krisztust előkelő kísérettel hirdetni, hiszen ő "szegény volt és alázatos". Diego ezért tudta, hogyan adhat a pápai misszióknak esélyt a sikerre: a katolikus prédikátoroknak az eretnekekhez hasonlóan alkalmazkodniuk kell az apostoli eszményhez, gyalogosan kell vándorolniuk és élelmüket házról-házra járva kéregetniük. Ez a tanács azonban nem tűnhetett vonzó megoldásnak a ciszterci legátusok szemében: a javasolt viselkedésmód az egyházfők számára a legkevésbé sem számított helyénvalónak. Ennek ellenére Arnaud és két társa, Castelnau-i Péter és Fontfroide-i Raoul beleegyeztek, hogy megpróbálják Diego tanácsát követni, feltéve, ha egy tiszteletreméltó személy példát ad nekik. Diego aligha tudott volna egy ilyen kihívást elutasítani: hazaküldte kíséretét és csomagjait, s kész volt szegény prédikátorként útra kelni, pénz nélkül, szükségleteiben azok irgalmától függve, akikkel találkozott. Egyetlen társa, akit maga mellett tartott, Domonkos volt.

Mit gondolhatott minderről Domonkos? Mint általában, ebben az esetben sem tudunk semmit személyes érzelmeiről. De azt tudjuk, hogy ettől fogva soha nem hagyott fel a feladattal, amit így, véletlenszerűen kellett felvállalnia: az "apostolok példáján alapuló" prédikálással. Olyan életmódot vállalt fel - akárcsak Ferenc két évvel később -, amelyet az apostoloknak adott utasítások (Mt 10) határoztak meg. Míg azonban Ferenc az apostoli életmódban egy sürgető személyes kérdésre találta meg a választ, addig Domonkos csupán a püspökének engedelmeskedett, püspöke pedig egy missziós problémára válaszolt. Ebben az értelemben Domonkos számára a kolduló-vándorló apostoli élet felvállalását sorsszerű körülmények diktálták - lényegében eszköz volt egy cél eléréséhez. A rendnek később szembe is kellett néznie a kérdéssel, hogy vajon a szegénység tényleg azt a célt mozdítja-e elő, amelyért felvállalták. Már Domonkos életében nyilvánvalóvá vált, hogy társai közül néhányan nem értettek egyet az ő evangéliumi szegénység-ideál iránti odaadásával.

Domonkos maga sosem habozott. Bár az apostoli életvitelre véletlenszerű körülmények vezették, hamarosan felismerte, hogy a körülmények éppúgy tanítják is, ahogy gyakorlati követelményekkel szembesítik. El kellett ismernie, hogy Isten szava az eretnekeket igazolta a prédikáció és a gyökeres szegénység egybekötésében. Soha nem vonta kétségbe a hagyományos katolikus intézmények törvényességét, ugyanakkor soha nem adta fel azt - a pápáéval azonos - meggyőződését, hogy az eretnekek által kiemelt ideálnak megvan a maga helye a katolikus egyházban. Diego elképzelése a hithű kolduló apostolokról, akik az eretnekségre válaszolnak, Domonkosban a prédikáció és a radikális szegénység eltéphetetlen egységévé ért össze.

A három pápai legátus közül tulajdonképpen csak egy tette egészen magáévá Diego ajánlatát. Arnaud, a közelgő ciszterci általános káptalanra hivatkozva visszatért monostorába. Péter ösztönszerűen jobban kedvelte az eretnekek elleni kemény fellépést, a legátusok közül így leginkább ő volt az eretnekek szemében a szállka. Ezért Diego nemsokára azt tanácsolta neki, hogy saját biztonsága érdekében hagyjon fel a prédikációval. Az első hittérítő kísérlet végére csak hárman maradtak: Diego, Domonkos és Raoul. Volt egy kezdeti sikerük Servianban, ahol az emberek ki is utasították volna az eretnekeket, ha a civil hatóságok meg nem akadályozzák őket ebben. Ezután három kevésbé sikeres hetet töltöttek a két albigenes fellegrvárban, Béziersben és

Carcassoneban. Utána Diegonak vissza kellett térnie egyházmegyéjébe, Domonkos pedig megragadta az alkalmat, hogy lemondjon szubpriori tisztjéről.

Amikor Diego júliustájban visszatért, magával hozta néhány papját, és minden bizonnal kibővítette a könyvállományt is, amelyre a prédikátoroknak szükségük volt. A prédikáció művét tehát újult erővel folytatták Toulouse szomszédságában. Bár a hithirdetők először azzal keltették fel a lakosság érdeklődését, hogy immár hiteles apostoloknak tűntek, következő feladatuk az volt, hogy valami meggyőzőt tudjanak mondani. Mivel lemondtak az egyházi hatalom tekintélyének alkalmazásáról, kizárólag a közvetítendő üzenet igazságára és meggyőző erejére hagyatkozhattak. Kezdetől fogva fontosnak tartották az eretnekekkel való hitvitákat, mert így a tévtanok gyengeségei napvilágra kerültek, ugyanakkor lehetőséget adtak arra is, hogy a katolikus egyház is bemutassa az ügyét. Ahhoz azonban, hogy megnyerjék a vitát, rendszerezni kellett írásaikat, különösen a bibliai szövegeket és a hozzájuk fűzött hiteles magyarázatokat. Mivel egy-egy hitvita néha két hétig is eltartott, teljesen kimerültek volna, ha érveik felsorakoztatásában az emlékezetükre kell hagyatkozniuk; gyakran pedig írásban is be kellett mutatniuk érvelésüket.

Ettől az időtől fogva, ha rendszertelenül is, a prédikáció ereje növekedni kezdett. Néhány helybéli szerzetes érdeklődni kezdett az ügy iránt, és a szeptemberi ciszterci nagykáptalan is támogatta a vállalkozást. Nemsokára Raoul már elég magabiztosnak érezte magát ahhoz, hogy a pápa elé járuljon és értesítse az eseményekről, valamint arról, hogy sok szerzetes szívesen prédikálna, de nem tehetik, mert nincs kánoni felhatalmazásuk. November 17-én Ince válaszolt és felhatalmazta Raoult, hogy a válasszon maga mellé szerzeteseket a prédikálásra.

Diego volt az, aki - valószínűleg 1206 vége felé - még tovább lépett, s lépése közvetlenül megerősítően hatott a misszióra. Felismerte ugyanis az eretnekeknek azt az előnyét, amit a közös házakban élő női *tökéletesek* jelentettek. Ezek több tekintetben is az egyházhoz hű monostorok mintájára működtek, és mint ilyenek, fiatal, nemesi származású lányok nevelését is vállalták. Diego ijedten fedezte fel, hogy szegénységük miatt némelykor katolikus családok is kénytelenek voltak leányaikat ezekre az eretnekekre bízni. Ezért elhatározta, hogy létesít egy katolikus monostort, hogy ezt a sürgető igényt kielégítse. Hogy célját megvalósítsa, egy romos állapotban levő épületet szerzett meg Prouille-ban, annak a dombnak lábánál, melyre az eretnekség egyik fő központja, Fanjeaux épült. A Szűz Mária tiszteletére szentelt Prouille templom valamikor helyi zarándoklatok színhelye volt, ekkor azonban már egy ideje nem használták, s így elhanyagolt állapotban volt. Ezt a települést készséggel Diego rendelkezésére bocsátották és ő talált is néhány nőt, akik készek voltak az új monostorba belépni. 1207 áprilisára az alapítás már kellően közismert volt ahhoz, hogy adományokat kapjon.

A kolostort azért létesítették, hogy egy bizonyos szükségre válaszoljon, de hamarosan több szempontból is hasznosnak bizonyult. Így például otthont nyújtott a megtért női *tökéleteseknek*, akik természetszerűen az egyházon belül is ugyanazt az életformát keresték, amit eretnekként éltek. Emellett fontos támaszpontot jelentett a katolikus hithirdetőknek, akárcsak a női *tökéletesek* háza az eretnek prédikátorok számára. Ez a magyarázata annak is, hogy a Domonkos Rend megalakulása után miért volt a női monostor mellett a testvéreknek is egy kis közössége Prouille-ben. Prouille szinte azonnal központja lett mindazoknak, akik az apácákat vagy a prédikáció művét kívánták támogatni azzal, hogy oblatusként önmagukat és vagyonukat Prouille szolgálatába állították.

Bár hivatalosan Raoul volt a pápai követ, a csapat vezére félreérthetetlenül Diego volt; az ő keze munkája volt Prouille, a támaszpont, ő gondoskodott mind az anyagi forrásokról, mind pedig egy állandó, bár egyelőre kislétszámú prédikátorcsapatról. Amikor ezt követően visszatért Spanyolországba, Domonkos tette meg helyettesének. Ebben az időszakban a kis katolikus prédikátor csapat már kezdte aggasztani az eretnekeket, s válaszul minden erejüket mozgósították. 1207 áprilisában Montréalban, Carcassonne mellett rendeztek először egy addig példa nélküli formális hitvitát. Diego a katolikus oldal vezetőjeként visszatért erre az alkalomra. Még Castelnaui-i Péter is jelen volt. Az eretnekek a legjobb szövivőiket állították elő, és négy bírót n-

eveztek ki az eredmény kihirdetésére. Jól jellemzi a kort az a tény, hogy a katolikusok kénytelenek voltak elfogadni egy olyan bírói testületet, amely nyilvánvalóan elfogult volt az eretnekek irányában. A vita két hétig tartott, s mindkét fél írásban mutatta be érveit. A vita végeztével a bírói testület visszautasította a döntéshozatalt, de sokan és széles körben elismerték, hogy a vitát a katolikusok nyerték meg; a források szerint mintegy 150 eretnek tért meg.

A vita alatt a két fél kicserélte az írásokat, amelyre érveiket és bizonyítékaikat sorakoztatták fel. Az egyik ilyen írást Domonkos készítette. Később a tudomására jutott, hogy írását az eretnekek háromszor tűzbe dobták, de az mindhárom alkalommal sértetlenül ugrott ki a lángok közül. Az eretnekek azonban nem tértek meg a csoda láttán.

Nem sokkal a vita befejezése után megérkezett Arnaud Amalric, jelentős segítséget, 12 ciszterci apátot és több kísérő szerzetest hozva magával. Arnaud magához ragadta a vezetést és a prédikátorokat szétküldte az eretnekséggel fertőzött területekre. A remélt siker azonban elmaradt és a misszió ismét gyengülni kezdett. Diego Arnaud érkezését kihasználva, visszatért egyházmegyéjébe, Péter pedig más feladatok után látott. Raoul, a legjóindulatúbb pápai legátus, júliusban meghalt. Augusztus végére Arnaud parancsot kapott a pápától, hogy Marseillesbe távozzon. Az apátok elbizonytalanodtak és visszashálingóztak apátságaikba, így az év vége felé nagyon kevesen maradtak – ha maradtak egyáltalán – hogy folytassák a hithirdetést. Közöttük volt Guy, Vaux-de-Cernai apátja, aki Arnaud utódja lett, mint „a prédikálás priorja és mestere”.

Prédikátorok rendje?

A ciszterci misszió romba dőlte után a felelősség újra Domonkos és csapata vállaira nehezedett. Diego már valószínűleg június körül visszatért és látta, hogy mi történt. Ahogy azt már Szent Bernát is felismerte, egy hosszú prédikációs hadjáratra volt szükség és ezt azonban a csupán pár hónapra vállalkozó szerzetesek nem tudták megvalósítani. Diego radikális megoldást gondolt ki, amit az első adandó alkalommal a pápa elé akart terjeszteni. A terv szerint megfelelő embereket kellett találni és egészen a prédikálás feladatával bízni meg őket, úgy, hogy az egyházon belül ez legyen az egyetlen kötelezettségük. Diego úgy döntött, hogy visszatér egyházmegyéjébe pénzalapot és vállalkozó embereket gyűjteni a misszió számára.

Hazafele vezető útján erőteljesen szembesült a katolikusok másik súlyos problémájával: a helybéli főurak viselkedésével. Pamiers városában nagy hitvitát rendeztek, melyben a katolikusok ellenfelei javarészt a valdensok voltak, bár néhány albigens is jelen volt. A hitvita házigazdája Foix grófja volt, akinek a felesége és egyik nővére esküdt valdens volt, másik nővére és nagynénje pedig albigens, az utóbbi maga is igen energikus térítő. A gróf a legkisebb szegény nélkül védte eretnek nőrokonait.

A katolikus oldalt Diego vezette Toulouse püspökének, Fulkonak a segítségével. A katolikusok egyértelműen megnyertek minden vitát. A helybéli valdens vezetők egyike, Huescai Durandus megtért, s később követőivel együtt a pápa elé járult. 1208-ban felhatalmazást kaptak arra, hogy az apostoli szegénységet élve prédikálhassanak, természetesen a helybéli papság jóváhagyásával. Így jöttek létre a Katolikus Szegények, s közülük néhányan visszatértek Dél-Franciaországba, hogy a valdensok közül többeket megnyerjenek az egyháznak és folytassák küzdelmüket az albigensek ellen.

Mindazokra, akik jelen voltak a Pamiers-i vitán, igen nagy hatást gyakorolt az, ahogyan a katolikusok ügyüket védték. A vita után a helybéli köznemesek egyike bevallotta Fulko püspöknek, hogy soha nem hitték volna, hogy a katolikusoknak ilyen jó érveik vannak. De azt is megmagyarázta, hogy nem űzhetik ki az eretnekeket, mert "velük együtt nőttünk fel, közöttük vannak a családtagjaink, és úgy látjuk, hogy becsületes életet élnek."

Diego rögtön tudta, hogy merről fúj a szél. Ha a civil hatóságok továbbra is támogatják az eretnekeket, előbb-utóbb erőszakkal kell majd őket kilakoltatni. Mielőtt elindult

Spanyolországba, prófétaival szavakkal figyelmeztette őket, hogy mire számíthatnak: "Ahol a jó szó és kedvesség nem segít, a bot nagyobb sikert ér el."

III. Ince is ezen a véleményen volt. Világosan értesült a prédikátoroknak arról a megíúsult kísérletéről, hogy legyőzzék az eretnekséget, és újra a fegyveres beavatkozás gondolatával kezdett foglalkozni. 1207. november 17-én írt is a francia királynak, akinek védelme alatt történt volna a beavatkozás, arra kérve őt, hogy állítson elő csapatokat, akik véget vetnek az eretnekek tevékenységének.

Diego nem valósíthatta meg álmát: 1207. december 30-án meghalt. Domonkos azonban azokkal, akiket még Diego gyűjtött össze, a helyén maradt. Guy de Vaux-de-Cernai volt a prédikálás hivatalos vezetője, de ciszterci támogatói sorra eltűnedeztek. A misszió jövője elsősorban Domonkostól függött.

Az albigenes keresztes hadjárat

A helyzet csak rontotta Castelnau-i Péter 1208 elején történt meggyilkolása, mely a feltevések szerint Rajmundnak, Toulouse grófjának hallgatóságos támogatásával történt. A pápa számára ez volt az utolsó csepp a pohárban, így hát megkettőzte erőfeszítéseit, hogy keresztes hadjáratot indítson az eretnekek ellen. Maga Franciaország királya még mindig nem akart fegyvert fogni, de megengedte, hogy a királyságon belül bizonyos katonai erőket mozgósítsanak. Végül 1209 júliusában Dél-Franciaországot előzönlötték a fegyveres erők annak a Montforti Simonnak a vezetésével, aki már a IV. keresztes hadjáratban kitűnt azzal, hogy nem engedte magát eltéríteni az eredeti céltől – míg a keresztesek nagyrésze Konstantinápoly bevételére indult, addig Simon és csapata, Guy de Vaux-de-Cernaival együtt a Szentföldre ment, hogy harcba szálljon a hitetlenekkel.

Az eretnekek fellegrárai egymás után adták meg magukat Simon és serege előtt. 1211-ben Toulouse városát is ostrom alá vették. 1213-ban, a Muret-i csatában megtizedelték az ellenállók csapatát, 1214-ben pedig Toulouse letette a fegyvert és békét kötött az egyházzal. Amikor 1215 novemberében a IV. Lateráni zsinat összeült, Simon már mindent saját ellenőrzése alatt tartott.

Korunk érzékenysége számára a háború és a prédikáció homlokegyenest ellentétes eljárásnak tűnik, de a XIII. században mindezt más szemmel nézték. Nem volt szokatlan, hogy a misszionáriusok munkáját katonai erő támogatta, így a keresztes hadjárat Dél-Franciaországban is kiegészíteni volt hivatott a prédikálás mozgalmát, nem helyettesíteni. Mindazonáltal nem valószínű, hogy a keresztesek többségét érdekelte volna bárkinek is a megtérése.

E szörnyű események résztvevőinek a magatartása leginkább Minerve 1210-es bevételénél figyelhető meg. A keresztesek minden további nélkül meg akartak égetni minden eretneket, de szerencsére megérkezett Arnaud, aki ragaszkodott hozzá, hogy az emberek esélyt kaphassanak eretnekségük elhagyására. Ígérete értelmében, aki ezt megtette, szabadon távozhatott. A kereszteseket iszonyattal töltötte el ez a gondolat, hiszen ők azért jöttek délre, hogy az eretnekeket elpusztítsák, nem azért, hogy szabadon engedjék őket. Arnaud biztosította őket, hogy úgylis alig akad majd megtérő. Az egyetlen jelenlévő, aki őszintén inkább a megtérésüket kívánta, mintsem a halálukat, Montforti Simon volt.

Mit tett eközben Domonkos? Azt folytatta, amit előzőleg is tett, amennyire csak a háború szeszélyei engedték. Nem különítette el magát a keresztesektől vagy a hozzájuk csatlakozó északi papságtól, hanem prédikátorként maga is hozzájárult az eretnekek elleni küzdelemhez. Tulajdonképpen meghitt barátságba került Montforti Simonnal, akinek családja később a domonkosok odaadó támogatója lett. Simon adományokkal halmozta el Prouille-t és a prédikátorokat, Domonkos pedig örült, hogy Simon fő erődjei, Carcassone és Fanjeaux, az ő támaszpontjai is lettek. Guy de Vaux-de-Cernai, aki ekkor már Carcassone püspöke volt, Domokost nevezte ki általános érseki helynökévé, míg ő 1213-14-ben a keresztes-hadjáratot

hirdetett Északon. Amikor Guy 1214 Húsvétján visszatért, Domonkos átköltözött Fanjeaux-ba, ahol Fulko püspök rendelkezésére bocsátotta a város plébániáját és annak minden bevételét.

Domonkos kétségkívül a keresztesek oldalán állónak tekintette magát, de nem csatlakozott a hadjáratához. Egyetlen olyan alkalomról tudunk, amikor jelen volt egy katonai akció során: Toulouse 1211-es ostroma alatt ott volt Simonnal. Nem tudjuk, hogy miért vagy meddig volt ott, de egy napon csodával határos módon megmentett egy angol zarándokcsoportot a vízbefúlástól. A zarándokok épp a Garonne folyón keltek át, amikor csónakjuk felborult. Domonkos, aki a közeli kápolnában imádkozott, felfigyelt a báméskodók kiáltozására és kisietett. Látva, hogy mi történt, földre borult és imában könyörögve fordult az Úrhoz, majd megparancsolta a már elsüllyedt zarándokoknak, hogy jöjjenek ki a partra.

Domonkos, az apostol

Lehetetlen felbecsülni Domonkos munkájának sikerét abban a tíz évben, amit Dél-Franciaországban töltött. Későbbi feljegyzésekből több emberről is tudunk, akiket kibékített az egyházzal; tevékenysége határozottan ingerelte az eretnekeket. Gúnyolódással és nevetségessé tétellel próbálták megfosztani hitelétől, de amikor ez nem sikerült, azzal fenyegetőztek, hogy megölik. Fenyegetéseiket azonban hatástalanította Domonkos vágya a vértanúságra. Amikor feltételezte, hogy néhány eretnek a közelében rejtőzködik, hogy életére törjön, hangos énekre fakadt és úgy folytatta útját.

Könnyen visszafele sülnetett el minden próbálkozás, hogy Domonkosnak szenvedést okozzanak. Egy alkalommal, amikor egy nyilvános hitvita helyszínére igyekezett (valószínűleg még a keresztes hadjárat előtt), kíséretével együtt eltévedt. Egy eretnek, akit a hittérítők katolikusnak hittek, felajánlotta, hogy elkallauzolja őket, majd gonoszul tövises és túskebokrok közé vezette a kis csapatot, mígnem már talpuk és egész lábuk vérzett. A legkevésbé sem csüggedve, Domonkos arra bízta társait, hogy magasztalják Istent, és számítsanak győzelemre a hitvitában, hiszen bűneiket saját vérükkel mossák le. Az eretneket annyira megragadta viselkedésük, hogy azonnal bevallotta vétkét és ott a helyszínen megtagadta eretnek hitét.

Domonkos jól elsajátította Diego szellemiségét, aki még az eretnekekre is nagy hatást gyakorolt jó tulajdonságaival. A többi pappal ellentétben, akikkel addig találkoztak, Domonkost nem egyszerűen az elnyomó hatalom képviselőjének tekintették – mert a gyűlölt római egyházat csupán annak tartották. Úgy tűnt számukra, hogy vallás tekintetében az ő hullámhosszokon mozog, és azt remélték, azért jutott el hozzájuk, hogy az "igaz hitet" megismerje és megmeneküljön. Azonban föl kellett adniuk minden reményt, amit Domonkos megtérítéséhez fűztek, sőt saját követőik forogtak a megtérés veszélyében az ő közelében, különösen azért, mert meg tudta érteni és értékelni tudta vallási és lelki törekvéseiket.

Ez a megértés tette veszélyessé Domonkost az eretnekek számára. Meg tudta érteni a "jó emberről" alkotott képüket, minden kihangsúlyozott tisztaságával és aszkézisével együtt. Hogy milyen biztosan tudta, hogy mire kell rátapintani, azt jól láthatjuk egy kiemelkedő közbelépésén, melyet egy halálra ítélt megmentése érdekében tett. Mélyen a szemébe nézve azt mondta neki: "Tudom, fiam, hogy bármilyen későn is, de 'jó ember' lesz belőled és szent." Az eretnek még további húsz évig nem tért meg, de soha nem feledkezett meg a Domonkossal való találkozásáról. 1236-ban önként elment a Toulouse-i domonkos kolostorba és kérte az egyházba való visszavételét, sőt a rendbe is belépett. Domonkos a saját nyelvén szólította meg őt, és végül megértette, hogy mit jelent igazából "jó embernek" lenni.

Domonkos tudatosan törekedett arra, hogy az eretnekeket saját fegyvereikkel győzze le. Ha az aszkézist értékelték, olyan aszkézist mutatott fel, melynek nem találták párját. Egyszer a nagyböjtöt az eretnekek női követőivel töltötte. Ő maga és társa kenyéren és vízen böjtöltek egészen Húsvétig, elutasították a számukra előkészített ágyat és deszkán aludtak, sőt még így is az éjszaka nagy részét imában töltötték. Domonkos arra is megkérte az asszonyokat, hogy

készítsenek számukra szőringet, hozzátéve azt is, hogy e kérését tartsák titokban. Házigazdáik nagyon megrendültek és arra a következtetésre jutottak, hogy Domonkos és társa igazi "jó emberek".

Amikor a szentté avatásra készülve Domonkos életszentségét vizsgálták, sokan a helybeliek közül az aszkézisét méltatták, mert leginkább az volt rájuk hatással. Azon nők egyike, akinek a házában többször megszállt utazás közben, tanúságot tett arról, hogy Domonkos több mint kétszáz alkalommal étkezett nála és soha nem látta őt többet enni egy kis darab halnál vagy két tojás sárgájánál. Többen vallották, hogy soha nem aludt ágyban, még akkor sem, ha beteg volt.

Mivel Domonkos úgy élt, mint egy apostol, várható volt, hogy ugyanazok a szokatlan megnyilvánulások kísérik őt is, mint az apostolokat. Beszélték, hogy egy alkalommal, amikor nem volt pénze, hogy kifizesse a révésznek az átkelési díjat, egy kívánt értékű pénzdarabot pillantott meg a földön heverve. A betegek hirtelen jobban lettek, ha ő imádkozott értük. Kortársai mindenek előtt arra emlékeztek vissza, hogy milyen sokat sírt, miközben imádkozott.

Egy Fanjeaux-ban tartott hitvita után néhány nőben megrendült az eretnekségbe vetett hit. Elmentek Domonkoshoz, aki a plébániatemplomban imádkozott, és arra kérték, eszközölje ki számukra Istentől az igaz és megváltó hit felismerését. Imáinak hatására szörnyű látomásban volt részük: egy rút macska alakjában felismerték azt, akit albigenként szolgáltak. Mindannyian visszatértek a katolikus egyházba és néhányan közülük beléptek a Prouille-i monostorba.

Domonkos megértő volt, de kemény. Ha büntetni kellett, nem kényeskedett, ezt senki sem tekintette volna erénynek. Az elégtétel, amit egy megtért albigen *tökéletesre*, Roger Ponsra rótt ki, többek között azt is magában foglalta, hogy három vásár- vagy ünnepnapon a város szélétől a templomig végig kell a bűnbánót korbácsolni. Örökös tisztaságot kellett fogadnia és szigorú böjtöt tartania, azzal a kikötéssel, hogy Húsvétkor, Fehérvasárnap és Karácsony napján húst kellett ennie, hajdani eretneksége elutasításának jeleként. Lelkipásztorát utasították, hogy bizonyosodjon meg afelől, hogy a bűnbánó betartja bűnbocsánatának feltételeit.

A Ponsra kirótt elégtétel szigorú volt, de ugyanakkor tapintatos. Mint albigen, már vállalta a böjtöt, amit Domonkos előírt számára és már elkötelezte magát a tiszta életre. Domonkos tulajdonképpen azt mutatta meg neki, hogyan alkalmazza és tartsa meg albigen szokásait úgy, hogy új és hithű jelentéstartalommal tölti meg. A plébánosnak adott utasítások azt sugallják, hogy Domonkos nem volt egészen meggyőződve Pons megtéréséről, és tény, hogy 1215-ben Pons újra visszatért az eretnekséghez. Így méginkább figyelemre méltó, hogy valójában milyen apró változtatást kért Domonkos Pons életvitelében.

A prédikátorok intézménye

Talán nem meglepő, hogy a korabeli krónikákat jobban érdekelték a háború drámai eseményei, mint Domonkos és prédikátorainak szerény elfoglaltsága. Domonkos mindezek ellenére mégis a figyelem középpontjában maradt. Három különböző egyházmegye ajánlotta fel neki a püspöki széket ezalatt az idő alatt, de ő mindhárom ajánlatot elutasította. Egy alkalommal kijelentette, hogy inkább fogja a botját és éjnek idején megszökik, minthogy bármilyen megtisztelő egyházi hivatalt elfogadjon.

1214 végén vagy 1215 elején azonban olyan hivatalt kínáltak fel neki, amelyre nem tudott nemet mondani: Beneventói Péter, az új pápai legátus őt nevezte ki a prédikálás missziós művének vezetőjévé, Toulouse városát kínálva fel székhelyéül. Diego álma a "predikátorok rendjéről" ott kezdett el végre valóra válni.

Fulko püspök nagyra becsülte Domonkost és nagyra értékelte a prédikációs missziót, amit ő és Diego indítottak el. Diego valószínűleg megbeszélte vele a prédikátorokból álló szerzetesrendre vonatkozó terveit. Akárhogyan is történt, Fulko Domonkos értésére adta, hogy nagy öröme szolgálna, ha egyházmegyéjében kibontakozni láthatna egy állandó prédikatori

intézményt. Tagjai felhatalmazást kapnának arra, hogy az egyházmegye területén belül bármilyen prédikációs feladatot ellássanak, és saját tagokat vehessenek fel az intézménybe. A prédikátorok nem tartoznának egy plébániához sem és csak annyi pénzbeli támogatást kapnának, amennyit az egyházmegye általában a szegények részére juttat.

Ez azt jelentette, hogy Domonkos most már szabadon fogadhatott el jelentkezőket, mivel a kezdeményezés intézményes alapot kapott: a prédikáció művének megvoltak a saját emberei, akiket nem köt semmiféle más egyházi elkötelezettség. A jelentkezők egészen a prédikáció művének szentelheték magukat, nem csupán mint Prouille oblátusai, hanem mint főfoglalkozású prédikátorok.

Az első két jelentkező Toulouse polgárai közül került ki. Egyikük, Seilhan Péter, felajánlotta Domonkosnak a városban levő házát, ez lett a prédikátor közösség első lakóhelye. A ház nemrég újra visszakerült a Domonkos Rend tulajdonába és az eredeti épület bizonyos része még ma is megtalálható benne. Péter később gyakran tréfálkozott azzal, hogy megjegyezte: nem a rend fogadta be őt, hanem ő fogadta be a rendet. Újabb jelentkezők is érkeztek, közöttük Navarre-i János, aki 1215. augusztus 28-án tette le fogadalmát Domonkos kezébe.

A nyár folyamán Fulko egy oklevelet bocsátott ki, amelyben megfogalmazta a prédikátoroknak az egyházmegyében betöltött szerepét, egyszersmind jóváhagyta vándor- és kolduló életformájukat. Ugyancsak Domonkos rendelkezésére bocsátott egy fogadót is, hogy a "megtérített nőknek" és a testvéreknek, akikre bízta őket, otthont nyújtson. Sajnálatos módon nagyon keveset tudunk erről az alapításról; egy női szerzetesközösség élt ott, rendkívüli szegénységben. A közösség valószínűleg nem élte túl az általános zűrzavart, amely Montforti Simon 1218-ban bekövetkezett halálát és Rajmund gróf újbóli uralomra jutását követte.

Domonkosnak minden bizonnyal gondoskodnia kellett azoknak a jelentkezőknek a teológiai képzéséről, akik nem rendelkeztek a szükséges tudással. Ennek érdekében társai közül néhányat elvitt a káptalani iskolában tartott előadásokra, melyeket egy angol professzor, Alexander Stavensby tartott. Ő később Bolognában is kapcsolatban állt a domonkosokkal, sőt, amikor egy idő után Coventry és Lichifield püspökeként újra visszatért Angliába, ott is hatásosan támogatta egyházmegyéjében a rend működését.

Domonkos maga még mindig osmai kanonok volt, akárcsak társai közül többen is; a „predikátorok” azonban nem alkottak formális szerzetesi közösséget. Ennek ellenére az egyházmegyében hivatalos intézménynek számítottak: az újonnan jötteknek bizonyos fogadalmat kellett tenniük a közösség életformájára és el kellett ismerniük Domonkost előljárójuknak. A régi, Prouille-ben használatos oblátus formulát alkalmazták erre az újfajta odaadásra is, a tagok azonban nem Prouille, hanem Domonkos és a prédikáció mellett kötelezték el magukat. Nem sokkal később a frissen induló Prédikátorok Rendjének fogadalmi szövegét szinte ugyanazok a szavak alkották. Ez a szöveg egészen egyedi, más rendekre egyáltalán nem jellemző.

Még ha nem is voltak gyakorlatilag szerzetesek, Domonkos prédikátorai „szerzetesekként viselkedtek”, amikor úton voltak, és a források szerint egyre inkább magukévá tették a szerzetesi magatartást.

III. Ince

Az egyház 1213 áprilisától kezdve a III. Ince által 1215 novemberére összehívott zsinatra készülődött. A zsinat napirendi pontjai között szerepelt az eretnokség helyzetének megtárgyalása, valamint az egyház megreformálása is. Ince gondjai közül néhány mindenki számára ismert volt, így keserű panaszai az egyház pásztorainak kudarcra miatt, akik nem tudták prédikálással legyőzni az eretnokséget; sokan közülük "néma kutyák voltak, akik nem tudnak ugatni".

Fulko és Domonkos számára nyilvánvaló vált, hogy a prédikatori intézmény, melyet Toulouse-ban létrehozta, nem korlátozódhat csupán egy egyházmegyére, hanem az egész egyházra ki kell terjednie. Egy egyházmegyei jogú intézmény nem lett volna elég arra, hogy az eretnység elleni missziót folytassa, hiszen a probléma a többi egyházmegyét is érintette. Ezért amikor Fulko püspök Rómába, a zsinatra indult, Domonkos is magával vitte, hogy a pápától együtt eszközöljék ki a jóváhagyást elgondolásukhoz. Mivel a pápa annakidején már támogatta Diego elképzelését a Közép-Franciaországi misszió átalakítását illetően, várható volt, hogy az újabb fejleményeket is lelkesen támogatni fogja.

Fulko és Domonkos október elején jelentkeztek a pápánál, aki rögtön kibocsátott számukra egy szokásos bullát, mellyel Prouille-t és tulajdonait pápai védelem alá vonta. A "prédikátorok rendjéről" azonban más elképzelései voltak. Azt ajánlotta, hogy Domonkos térjen vissza Toulouse-ba és tanácskozzon a testvérekkel, fogadjanak el egy már meglevő szerzetesi regulát, majd a püspök ajándékozzon nekik egy templomot. Domonkos ezután visszatérhet Rómába és a pápa mindent megad majd neki, amire szüksége van.

Ince tanácsa egyértelmű. Fulko és Domonkos arra kérték, hogy egy "prédikátor-rendet" hagyjon jóvá: nem egy szerzetesrendet, hanem egy papi közösséget, mely a prédikálásnak szentelné magát. Ince azonban azt ajánlotta, hogy ezt az intézményt változtassák szerzetesrenddé, mégpedig egy már elfogadott regula alapján.

Ahogy Ince valószínűleg előre látta, a zsinat rövidesen kötelezővé tette az új szerzetesi alapítások számára egy már jóváhagyott szabály átvételét. Domonkosnak adott válaszában azonban nem csupán a konzervativizmus vezérelte. Valószínűleg saját korábbi törekvéseire is gondolt, melyekkel apostoli prédikáló mozgalmakat próbált intézményesíteni az egyházon belül. Amikor 1208-ban jóváhagyta a Katolikus Szegényeket, nemcsak az vezérelte, hogy működésüket törvényesítse, hanem látta annak hasznosságát is, hogy bizonyos "valdens" jellegzetességeket megőriznek. Végeredményben azonban a püspökök, az ismételt pápai közbelépések ellenére is, vonakodtak katolikusokként elfogadni őket. Ince nem akarta, hogy Domonkos terve hasonlóképpen kudarcba fulladjon.

Az 1215-ben lejátszódó események több szempontból is emlékeztetnek Domonkos prédikációs tevékenységének kezdeteire. 1206-ban a katolikus prédikátoroknak azzal kellett megnyerniük a lakosság bizalmát, hogy magukévá tettek egy olyan elképzelést, amit az eretnekek vonzónak találtak. Most, 1215-ben, egy olyan elképzelést kellett magukévá tenniük, amit a katolikusok is elfogadhatónak találtak.

Incét semmi sem tarthatta vissza attól, hogy megerősítse azt, amit már létrehozta a Toulouse-i egyházmegyében, ahol megértették és értékelték a kezdeményezést. Ince azonban tudatában volt annak, hogy máshol is szükség van prédikátorokra és lehetséges, hogy abban, hogy a kezdeményezést hogyan lehetne Dél-Franciaországból az egész egyházra kiterjeszteni, messzebb látott, mint Domonkos. Ha a prédikátorok a kevésbé vitatott szerzetesi megjelenési formát teszik magukévá, sokkal nagyobb esélyük van a sikerre. Egy szerzetesi közösség más helyeken való letelepedésének ugyanis semmi jogi akadály nem volt, az azonban közel sem volt egyértelmű, hogy egy Toulouse-i egyházmegyes intézmény hogyan válhat az egész világra kiterjedő intézménnyé.

Ahogy általában, ez esetben sem tudjuk, hogyan hatott Domonkosra a pápa tanácsa. Az azonban figyelemre méltó tény, hogy a domonkos források nem beszélnek semmi olyan krízisről, ami hasonló helyzetben várható lett volna. Hiszen amikor a pápai kúria nyomást gyakorolt Ferencre, hogy belőle és követőiből tiszteletreméltó szerzeteseket faragjon, Ferenc hallani sem akart az ötletéről.

Egy jól értesült forrás szerint Domonkos kevéssé zavarta, hogy Ince nem hagyta rögtön jóvá az intézményt, vagy az ötlet, hogy tiszteletreméltó szerzetesekké alakítsa a prédikátorokat. Sokkal inkább prédikátorainak csekély száma aggasztotta; ez teljesen érthető, ha meggondoljuk, hogy Ince az egész világra kiterjedő szerepet szánt nekik. Egy éjszaka, amikor a Szent Péter

bazilikában imádkozott, látomásban megerősítést kapott. Látomásában Péter apostol egy vándorbotot, Pál apostol pedig az evangéliumot nyújtotta át neki és azt mondta: "Menj és prédikálj, mert az Úr kiválasztott." Amikor bánkódva panasza, hogy milyen kevés társa van, hirtelen azt látta, hogy testvérei kettésével szétszélednek, hogy az egész világon hirdessék az Úr nevét.

A Prédikátorok Rendje

Két héttel a zsinat lezárta előtt, december 14-én, a pápa bullát bocsátott ki, melyben Monforti Simont hivatalosan Toulouse új grófjával ismerte el. Fulko és Domonkos azonban még ekkor sem hagyta el Rómát. Talán újabb megbeszéléseket folytattak a pápával a prédikatori intézmény jövőjéről? Mindenesetre Toulouse-ba csak az újév kezdetén tértek vissza.

Nincs tudomásunk róla, hogy Domonkos mikor közölte a testvérekkel Ince javaslatát, sem arról, hogy mennyi ideig tartott a megbeszélés. A közösség azonban egyöntetűen úgy döntött, hogy azt a szabályt választják, mely szerint Domonkos osmai kanonokként élt: Szent Ágoston Reguláját. Miután megszületett a döntés, Fulko elindulhatott, hogy templomot keressen számukra. Július 5-én a székeskáptalan formálisan "Domonkos, a prédikátorok priorja és mestere" rendelkezésére bocsátotta a Saint Romain templomot. Ezután Domonkost nem emlegették többé osmai kanonokként: ő, és mintegy tizenhat testvére a Saint Romain szerzetesei lettek. Ez olyan meghatározást biztosított számukra, mely a világon mindenhol érvényes volt. A Toulouse-i egyházmegyében, de kizárólag ott, apostoli prédikátorok is voltak. Hogy hogyan lehettek volna egyszerre szerzetesek és prédikátorok is, az még nem volt egyértelmű.

Szent Ágoston regulája a közös életnek bizonyos alapszabályait határozza meg, de részletekbe nem bocsátkozik. Ezért azt minden kanonoki rendnek ki kellett egészítenie saját szokásrendjével, amely részletesen tartalmazta a sajátos gyakorlatokat. Erre a célra Domonkos és társai a premontrai szokáskönyv egyes részeit vették át.

Ez a döntés első pillantásra eléggé rendkívülinek tűnik. A premontraiak különlegesen visszavonult, monasztikus életet éltek és szokásrendjüket a ciszterciekére építették. Az összes szokásrend közül, mely szóba jöhetett volna, ez tűnt a legkevésbé használhatónak vándorprédikátorok számára. Feltételezhetjük, hogy Domonkos és társai, egyetértve egy hagyományos szerzetesi életforma választásában, úgy döntöttek, hogy olyan szokásrendet fogadnak el, mely a hagyományos monasztikus reformot testesíti meg. Amennyiben sikerül prédikatori mivoltukat összeegyeztetni egy többé-kevésbé premontrai életformával, akkor a kor két legerősebb szerzetesi ideálját ötvöznék; ezeket mindaddig összeférhetetlennek tartottak.

Választásukban kétségtelenül volt némi hivalkodás is. Ahogyan 1206-ban az apostoli életről hozott döntésnek az volt a célja, hogy nagy benyomást tegyen a kívülállókra, úgy indokoltnak tűnik azt gondolnunk, hogy Domonkos és testvérei 1216-ban is egyértelműen bizonyítani akarták, hogy valamennyien tiszteletreméltó szerzetesek. Végeredményben ez volt a pápa kérése. Az a stratégiai döntés azonban, melyet 1206-ban hoztak, időközben mély belső meggyőződéssé alakult Domonkosban; emellett sohasem kételkedett a hagyományos szerzetesség értékében. A stratégiai elemektől függetlenül Domonkos mindhalálig hajthatatlan maradt abban a kérdésben, hogy a testvérek hűségesen tartsák meg a szabályokat. A szabályt áthágókat szigorúan megbüntette, de ezt olyan szeretettel tette, hogy soha senki nem érezte bántónak. A monasztikus élet nem csupán álarc volt, amitől minél hamarabb meg kellett szabadulni, mint ahogy az apostoli szegénység sem volt az. Domonkos számára egyértelmű volt: ha a prédikátorok kanonokok, akkor legyenek jó kanonokok. Hiszen mi értelme lenne bármit is fél szívvel tenni?

Szászországi Jordán, Domonkos utódja és első életrajzírója, jelen volt az 1220-as általános káptalanon, ami megújította és kiegészítette a domonkos szokásrendet. Jordán tehát jól

tudta, mi az, amit már 1216-ban eldöntöttek. Tudósítása szerint abban az évben a testvérek bizonyos "szigorú szabályokat" vettek át, "az ételre, böjtölésre, alvásra és a gyapjú használatára vonatkozóan". Nem tesz azonban említést semmilyen sajátos szabályhozatalról. A testvérek felismerték, hogy szükségük van sajátos szabályokra, ezért kezdettől fogva két könyvből álló szokásrendet terveztek, ezek közül a második tartalmazta volna a prédikálásnak életükre és munkájukra vonatkozó szabályait. Az idő azonban nem érett meg arra, hogy ezt a második könyvet megfogalmazzák, ezért azt egyelőre üresen hagyták. Bizonyára megkísérettette őket a gondolat, hogy legalább néhány elméleti pontban megfogalmazzák és összekapcsolják a rendkettős identitását, de Domonkos azt vallotta, hogy úgy tanulhatunk meg leginkább valamit, ha elkezdjük tenni és nem azzal, ha előre megfogalmazzuk a dolog elméletét. A tapasztalat majd felfedi az igazi nehézségeket és azt is, hogy az elmélet mennyire segíti ezek megoldását.

A másik döntés, melyet a testvéreknek meg kellett hozniuk, a Saint Romain kolostor elöljárójának megválasztása volt. Domonkos volt a "predikálás" vezetője, de ő szemmel láthatóan nem kívánt a kolostor elöljárója lenni. Így a testvérek megválasztották egyik nagy tisztelőjét és közeli követőjét, Garrigues-i Bertrando, aki később Provence tartomány első elöljárója lett.

Amikorra minden szükséges döntés megszületett, s megindultak a Saint Romain-be való beköltözés előkészületei, Toulouse-ba is megérkezett III. Ince pápa halálhíre, valamint a két nappal későbbi, július 18-i választás eredménye: Cencio Savelli bíboros, új nevén III. Honóriusz pápa. Az új pápa viszonylag ismeretlen volt. Bármilyen fontos személyiség is lehetett azelőtt Ince udvarában nem töltött be fontos szerepet. Amikor Domonkos Rómába ért, előlről kellett kezdenie a magyarázkodást.

Valószínű, hogy Domonkos csak október körül indult útnak. Hamarosan már azt is tudta, hogy az új pápával türelmesnek kell lennie. December 22-én kapott egy általános bullát, mely a Saint Romain kanonokjait és ingatlanjaikat (Prouille) védnöksége alá helyezte. Ez a testvérek szerzetesi mivoltának jóváhagyását jelentette, de egy szó sem esett arról, hogy egyben prédikátorok vagy Diego apostoli életformájának elkötelezett követői lennének.

Domonkosnak nem ilyen bullára volt szüksége, de nem sietette a pápa döntését. Ott tartózkodása alatt nagyon jó kapcsolatot alakított ki a pápa néhány tanácsadójával, közöttük Hugolin bíborossal, a későbbi IX. Gergely pápával, és Vilmossal, a későbbi modenai püspökkel, aki abban az időben a pápai kancellária vezetője volt. Így lassanként megnyerte a pápa érdeklődését, habár Honóriusz még csak a Toulouse-i egyházmegye vonatkozásában gondolkodott a rendről. Domonkos merészsége azonban egyre inkább átragadt a rá is. Domonkos, akárcsak Diego, értelmetlennek találta a megalkuvó félmegoldásokat - ha egyszerű, egyenes megoldás is létezett egy-egy problémára. Honóriuszban ez a magatartás visszhangra talált.

1217. január 1-jén Domonkos megkapta az első és legmeglepőbb bullát azok közül, melyek különböző Toulouse-i terveire vonatkoztak. A bulla a párizsi egyetemnek volt címezve, s teológiai mestereket kért, hogy Toulouse-ba jöjjenek tanítani és prédikálni. Ez Domonkos ötlete volt: a bullát saját kérésére állították ki és adták át neki használatra. Domonkos tulajdonképpen egy egyetemet vagy legalább teológiai fakultást szeretett volna létesíteni, hogy megerősítse az addig elért Közép-Franciaországi sikereket. Az eretnekek elleni legjobb védekezés a keresztény nép megfelelő oktatása volt, s ezt a célt csakis jól képzett papság révén lehetett elérni. Ezért volt szükség egy teológiai iskolára, mely mellesleg még Domonkos saját prédikátorainak képzését is biztosíthatta. Honnan jöhettek volna teológusok ennek megvalósítására? A válasz egyértelműen Párizs volt, ahol bőven akadtak teológusok. Miért ne hívták volna hát őket oda, ahol igazán szükség volt rájuk? És ki küldhette volna őket leginkább, ha nem maga a pápa? Valószínűleg Domonkos volt az, aki azzal érvelt, hogy a párizsi teológusok elég sokáig éltek "folyóvizetek mellett" - itt az ideje, hogy máshová átültetve még gazdagabb gyümölcsöt teremjenek.

Január 21-én Domonkos egy olyan bullát kapott, ami minden bizonnyal nagy meglepésére szolgált. Ez a Saint Romain közösségének szólt, akiket "Toulouse prédikátorainak" nevezett. Végre elismerték hőn áhított prédikátori mivoltukat! A dokumentumot leginkább az a tény teszi érdekessé, hogy amikor először megírták, a bulla a testvéreket egyszerűen "Toulouse területén prédikálók"-nak nevezte, mely csupán arra hatalmazta fel őket, amire minden pap megbízatást kaphatott püspökétől. Az utolsó pillanatban azonban - talán Domonkos vagy kúriabeli barátai ösztönzésére - a pápa úgy döntött, elismeri, hogy ezek a testvérek nem csupán szerzetesek, akik pillanatnyilag történetesen prédikáltak is, hanem alapvetően prédikátorok. Hivatalos megbízatásuk volt, hogy az evangéliumot hirdessék és a pápa arra bízta őket, hogy tartsanak ki bátran minden lehetséges veszély és nehézség közepette is.

Január 28-án Toulouse népét levélben buzdította a pápa, hogy segítsék Domonkos helybeli női kolostorát. És végül, február 7-én Domonkos kapott egy újabb bullát, mely megtiltotta a Saint Romain közösségében fogadalmat tetteknek, hogy a helyet a prior engedélye nélkül elhagyják. Első látásra semmi olyan nincs ebben az oklevélben, amit már a decemberi bulla ne tartalmazott volna. A korábbi oklevél azonban „a ti templomokban” fogadalmat tettekre hivatkozott: ez azt jelentette, hogy fogadalmuk, mint minden kanonokot, egy bizonyos templom szolgálatára kötelezte és korlátozta őket. Domonkos minden bizonnyal meggyőzte a pápát, hogy ez a megfogalmazás nem egyeztethető össze azzal a feladattal, melyet ő és testvérei az egész egyházmegyére szólóan kaptak. Az új bulla ezért a "ti kolostorokban" letett fogadalmakra hivatkozik, mely csak azt fejezi ki, hogy a testvérek a szerzetesi élet bizonyos formájára kötelezték el magukat.

Hamvazószerda abban az évben február 8-ára esett, és Domonkos úgy döntött, hogy a nagyböjtöt Rómában tölti. Valószínűleg prédikált, emellett pedig rendszeresen meglátogatta a Róma régi városfalaiban befalazva élő reklúzákat, akik nemegyszer megdöbbentő körülmények között tengődtek. Ugyancsak gyakran látogatta Hugolin bíborost, s az ő házában ismerkedett meg egy fiatal arisztokrata klerikussal, Monferrato-i Vilmostal. Vilmost mélyen megérintette Domonkos egyénisége; hosszú beszélgetéseket folytattak a maguk és mások üdvösségéről. Megegyeztek abban, hogy Vilmos két évre Párizsba megy teológiát tanulni, ezalatt Domonkos megszervezi a testvéreket; azután pedig mindketten elmennek Északra, hogy a pogányokat, különösen a poroszokat, megtérítsék. Ez a missziós terv valószínűleg Poroszország püspökének kérésére vezethető vissza, aki keresztes hadjárat összehívását kérte, hogy az újonnan megtérteket megvédelmezhesse pogány szomszédaiktól. Érdekes, hogy úgy tűnik, Domonkos nem gondolt arra, hogy saját prédikátorai menjenek az Északi misszióba, és Vilmostól sem kérte, hogy lépjen be a rendbe.

Domonkos ilyen irányú tartózkodása - Vilmost illetően - nem jelenti azt, hogy sosem bízott senkit arra, hogy belépjen a rendbe. Azok között, akikkel Rómában ismerkedett meg, ott volt Macon főesperese is. Domonkos nemcsak hogy ajánlotta neki, legyen dominikánus, hanem azt is megjövendölte, hogy ha visszautasítja az ajánlatot, később szenvedni fog tőle. A főesperes valóban visszautasította a belépést, s később bevallotta, hogy tényleg szenvedett miatta.

A testvérek szétküldése

Domonkos legkésőbb március végén visszatért Dél-Franciaországba. Ha Incétől annakidején reménykedve távozott, hogy rendjét kiterjesztheti majd az egész világra, Honórusz mindaddig nem bátorította őt e téren. A körülmények azonban ismét cselekvésre kényszerítették. Montforti Simon szerencséje már akkor leáldozóban volt, amikor Domonkos 1216-ban elhagyta Közép-Franciaországot. 1217 tavaszán azonban már egyértelmű volt, hogy Rajmund gróf Toulouse visszafoglalásában reménykedik; ebben a város lakóinak többsége támogatta is őt. Nyilvánvaló volt, hogy Rajmund győzelme esetén a prédikátorok helyzete rendkívül megnehezül majd, az ötlet pedig, Párizsból hívjanak professzorokat teológiát

tanítani, megvalósíthatatlanná válik. Ráadásul Domonkos álmot látott, melyet Montforti Simon közeli halálának előrejelzéseként értelmezett (később kiderült, hogy értelmezése helyes volt). Úgy döntött tehát, hogy elérkezett az idő, hogy szétküldje a testvérek.

Domonkos döntése mindenkit megdöbbsentett. Tiltakozott is ellene mindenki: Montforti Simon csakúgy, mint Toulouse püspöke és Narbonne érseke. A testvérek maguk is meg voltak rémülve. Ő azonban mindannyiukat biztosította, hogy tudja, mit tesz. Döntését azzal az evangéliumi hasonlattal támasztotta alá, amelyet korábban már a pápának is említett: "a felhalmozott gabona elrohad, de ha szétszórják, bő termést hoz."

1217. augusztus 15-én, Mária mennybevételének ünnepén, valószínűleg Prouille-be hívta össze a testvéreket, ahonnan hivatalosan útra bocsátotta őket. Az ibériai félszigetről származó testvérek közül négyen (három spanyol és egy portugál) Spanyolország felé vették útjukat, míg két másik csapat Párizsba indult; velük tartott Domonkos testvére, Mames is. Toulouse-ban csak egy kis közösség maradt, valószínűleg Seilhan Péter irányítása alatt. Domonkos maga azt tervezte, hogy visszatér Rómába – elérkezett egy újabb megbeszélés ideje a pápával, hiszen a rend váratlanul elindult az egyetemessé válás útján.

A Spanyolországba küldött testvéreknek valószínűleg csak a terepet kellett felmérniük, nem pedig házat alapítaniuk, a párizsi alapítás azonban sürgős volt. Mivel az egyre romló politikai helyzet lehetetlenné tette, hogy Toulouse-ban egyetemet létesítsenek, Domonkosnak a tanulmányok érdekében Párizsba kellett küldenie a testvéreket, ehhez pedig elengedhetetlen volt egy helyi közösség létrehozása. Ráadásul időben oda kellett érniük, hogy a nyári pihenő után megkezdhessék a tanévet. Párizs ideális helynek ígérkezett az új hivatások toborozása szempontjából is, hiszen Európa minden részéről tanultak ott fiatal férfiak. Egy itteni ház tehát remek lehetőséget jelentett a rend világméretű elterjedésének megvalósításához. S bár nem volt engedélyük arra, hogy úgy prédikáljanak, ahogy Toulouse-ban teheték, legalább lehetőségük nyílt arra, hogy egy kanonoki közösséget alapítsanak és várják a további fejleményeket. Mivel egy kanonoki közösségnek mindenképpen szüksége volt előljáróra, Domonkosnak gondja volt rá, hogy valakit még az indulás előtt megválasszanak. A választás a párizsi származású Mátéra esett, aki előzőleg a Montforti Simon által alapított Castres-i kanonokok priorja volt. Ő az északi szokásoknak megfelelően az "apát" címet kapta, amelyet azonban soha többé nem használtak a rendben. Így vált híressé Máté, mint a rend "első és utolsó apátja".

A testvérek szétküldése kapcsán új sürgősséggel merült fel a kérdés: kik is ők tulajdonképpen, és milyen alapon működnek a Toulouse-i egyházmegye határain kívül. A reguláris kanonokok címet univerzálisan használhatták. Mint prédikátorok, teljesen a Fulko által kiadott meghatalmazástól függték, mely nem terjedt ki más egyházmegyék területére. Kanonokokként azoknak az általános és helyi törvényeknek voltak alárendelve, amely a kanonokok életvitelét szabályozták. A kanonokok pedig csak méltóságuknak megfelelő módon utazhattak, azaz lóháton, pénzzel az erszényükben, ami teljes ellentéte volt a Diegotól örökölt apostoli életmódnak.

Hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy a Párizsban alakuló kanonoki ház Diego apostoli eszményének elvesztését kockáztatja: Navarrai János, akit studensként küldtek Párizsba, nem volt hajlandó pénz nélkül útnak indulni. Domonkos hiába próbálta a lelkére beszélni.

Domonkos maga nem indult azonnal útnak. Indulását késleltette egy újabb jel: a testvérek még mindig nem értették meg egészen a koldulás jelentőségét. Az eredeti oklevélben Fulko püspök elrendelte, hogy a tizednek a szegényeknek számára fenntartott részéből Domonkos prédikátorai is kapjanak; a részesedés értelmezése körül azonban vita támadt, mert a testvérek többet kértek, mint amennyit a püspök hivatalnokai hajlandóak lettek volna adni. Szeptember 11-én Domonkos és Fulko Castelnau-dary-ban találkoztak, hogy a vitát rendezzék. Domonkos lemondott testvérei követeléseiről, majd a püspökkel együtt tisztázták, hogy a prédikátorok a tized pontosan mennyi részére jogosultak. S hogy minden jövőbeni nézeteltérésnek elejét vegyék, döntőbírókat neveztek ki, hogy azok késedelem nélkül tisztázzák majd a felmerülő problémákat.

Két nappal később Rajmund gróf visszatért Toulouse-ba, ahol nagy lelkesedéssel fogadták. A legtöbb ember számára ez nem vallási kérdés volt, hanem a patriotizmus. Még a katolikusok is az északiak 'idegen' uralma ellen voltak, és azt szerették volna, ha a helyi grófi család visszakapja a hatalmat. Montforti Simont azonnal értesítették, ő pedig október 10-én meg is kezdte újra a város ostromát. Domonkos itt találkozott vele december közepén, majd innen Róma felé vette útját.

Hírek a frontról

Sok minden történt Domonkos és a pápa legutóbbi találkozása óta. A pápa minden bizonnyal együttérzéssel, sőt talán lelkesedéssel hallgatta Domonkost. Február 11-én kiadta az első ajánló bullát, amelyet a világ valamennyi egyházi hatóságoknak címeztek, és amelyet később egész sor hasonló dokumentum követett. Bullájában határozottan utasította az egyházi hatóságokat, hogy segítsék és támogassák a "Prédikátorok Rendjének testvéreit, akiknek hasznos tevékenysége és szerzetesi élete meggyőződésünk szerint kedves az Isten előtt." Ez volt az első alkalom, hogy a pápa nyilvánosan elismerte, hogy Domonkos és testvérei nem csupán prédikátorok, hanem egy prédikátorokból álló rend; ugyanakkor rámutat a szegénységre való elköteleződésükre is. Ezzel a levéllel felszerelve a testvérek elméletileg bárhová elmehettek a világon és joggal várhatták, hogy a helyi egyházi hatóságok fogadják őket, valamint lehetőséget és támogatást adjanak küldetésük gyakorlására.

Domonkos több másolatot is beszerezett a bulláról. Legtöbbjük általánosságban a prelátusoknak volt címezve, a február 22-én kiadott bullát azonban különösen is a Délkelet-Franciaországi egyházi előjáróknak címezték, ahol Domonkos nagyon szerette volna megtelepíteni rendjét. Azt remélte, hogy a párizsi testvérek hamarosan már tudnak testvéreket küldeni erre a feladatra.

Nem tudjuk, hogy vajon Domonkos kérte-e előzőleg a testvéreket, hogy beszámolóikat küldjék utána Rómába: ez megmagyarázná miért maradt még a városban a bullák megszerzése után is.

Az első hírek Párizsból érkeztek, és Domonkos minden bizonnyal csodálkozott a küldönc személyén, aki Navarrai János volt, s akinek elvileg Párizsban kellett volna tanulnia. János 1218 januárjában érkezett Rómába. Soha nem akart Párizsba menni, és feltehetőleg olyan hűhót csapott, amikor megérkeztek, hogy a testvérek késedelem nélkül visszaküldték őt Domonkoshoz. Saját panaszán kívül mindenestre arról is beszámolt, hogy a párizsi testvérek ügye viszonylag jól áll, kibéreltek egy házat és valószínűleg már új tagokat is felvettek. Domonkos azonban nem volt túlságosan elragadtatva az ötlettől, hogy a testvérek házat bérelnek, ezért megkérte a pápát, írjon az egyetemnek és kérjen számukra lakóhelyet. Hamarosan Bolognába küldte Jánost egy másik spanyol testvérrel, Bertraddal együtt, majd később még egy papot és egy laikus testvért küldött, hogy csatlakozzanak hozzájuk.

Március vége felé a Spanyolországba küldött csapat két testvére is megérkezett Rómába. Próbálkozásaikról jó és rossz híreket egyaránt hoztak; de emellett beszámoltak Dél-Franciaország aggasztó helyzetéről is. Montforti Simon még mindig Toulouse-t ostromolta, sikerre azonban nem volt kilátása. Mi lesz így a Saint Romain sorsa és mi vár a rendre, ha egyetlen hivatalos szerzetesi házat elveszíti?

Domonkos újra radikális döntést hozott. A rend nem lehet meg egy elismert szerzetes-ház nélkül. Ha a Saint Romaint elveszítik, az egyetlen alternatíva Prouille marad. Ezért Domonkos arra kérte a pápát, hogy adja ki újra a rendet jóváhagyó bullát, de ezúttal a Prouille-i testvéreknek címezve. Ha Toulouseban mégis bekövetkezik a legrosszabb, az új bulla kerülne a régi, 1216-os, a Domonkosok szerzetesi státuszát megerősítő, helyébe. Az új bullát március 30-án adták ki.

A két spanyol testvért Domonkos Bolognába küldte, hogy csatlakozzanak az ottani négy testvérhez. Nem csoda hát, ha a közösség négy spanyol tagja vonzotta a spanyol diákokat.

Egyikük, akit Istvánnak hívtak, különös érdeklődéssel hallgatott mindent, amit a testvérek Domonkosról mondtak.

Körülbelül erre az időre tehető, hogy Domokos engedett egy pap kérésének, aki szeretett volna a rendbe lépni, s aztán rögtön elindulni Ausztriába, hogy ott közösséget alapítson. Miután össze is gyűjtött egy pár testvért Friesachban, akik közül senki nem volt felszentelve, rövidesen elhagyta őket - gondoskodjanak magukról, ahogy tudnak. 1220-ban fedezte fel őket egy dán testvér és rögtön intézkedett, hogy a közösség élére megfelelő prior kerüljön.

Orleansi Reginald

Nagybőjtben Hugolin bíborosnak látogatója érkezett: Reginald, az Orleans-i St. Aigen templom esperese, aki püspökével a Szentföldre tartott és útba ejtette Rómát. 1213-ban a püspök egy időre csatlakozott az albigenes kereszteshadjárához és Reginald maga is kapcsolatba került a keresztesekkel 1214-ben, de úgy tűnik, hogy egyikük sem tudott Domonkos bátor kis prédikátor csapatáról. Reginald maga is szembesült már azzal, ami Domonkost megragadta; kész volt mindent elhagyni és szegényen vándorolva hirdetni az Evangéliumot. Hugolin beszélt neki Domonkosról és Reginald hamarosan meg is kereste őt. Annyira megragadta őt mindaz, amit látott és hallott, hogy elhatározta, csatlakozik Domonkoshoz, de hirtelen súlyosan megbetegedett és úgy tűnt, hogy már halálán van. Domonkos imádkozni kezdett érte, sürgetve az Urat, hogy legalább egy kis időre adja vissza az egészségét. Egy nap, amikor Reginald magas lázban feküdt betegágyán, megjelent neki a Mária, megkente őt olajjal és megmutatta neki a domonkos habitust. Reginald azonnal visszanyerte egészségét, sőt, ahogy később halálos ágyán megvallotta, egyben minden érzéki vágytól is megszabadult.

Domonkos engedélyezte neki, hogy püspökével elmenjen a Szentföldre, visszatérve azonban Bolognába kellett mennie, hogy az ottani közösségnek Domonkos által kinevezett előjárója legyen. Úgy tűnik szabad kezet kapott, hogy minden szükséges lépést tegyen a rend terjeszkedése érdekében. Útja átvezetett Szicílián is, és Messinában megpróbálkozott egy házalapítással.

Domonkos stratégiája nyilvánvaló. A két kiindulópont, ahonnan rendje majd kisugárzik az egész világra, Párizs és Bologna, Európa két legjobb egyetemének székhelye. Dél-Franciaországba is Párizsból indulnának testvérek új házakat alapítani, nem pedig Prouille-ből vagy Toulouseból. Ugyanakkor azonban Domonkos kész volt minden váratlanul adódó alkalmat kihasználni, mint ahogy azt az ausztriai pap szomorú kimenetelű esetében is tette.

Megdöbbenő, ahogy Domonkos teljes mértékben rábízta egyik központi házát, ahonnan a legtöbb új hivatást remélte, egy olyan emberre, akit olyan rövid ideje ismer. Reginald saját útját járva jutott el a szegénységhez és a prédikációhoz, nem Domonkostól tanulta azokat; és mégis, mielőtt munkába tudott állni, rögtön Domonkos helyettese lett. Ez elképzelhetetlen lett volna abban az esetben, ha Domonkos saját találmányának tartotta volna a rendet vagy ha rá akarta volna nyomni bélyegét a rend minden fejlődési szakaszára. Domonkos nem ilyen ember volt. Tudta, hogy ő csupán része valami sokkal nagyobbak, valaminek, ami az egyház apostoli természetében gyökerezik, s hogy csak közreműködik egy új egyházi intézmény születésében. Bába volt, nem szülő. És még csak nem is az egyetlen bába volt.

Reginald 1218 decemberében érkezett Bolognába. Érkezése a rend ottani helyzetét azonnal jobbra fordította. Az előzőnél jobb helyet, a Szt. Miklós templomot szerezte meg a közösség számára (ezt később Szt. Domonkos tiszteletére szentelték). De igen sok új hivatást is vonzott, akik között olyan kiemelkedő műveltségű férfiak is voltak, mint Cremonai Roland, aki az egyetem legjobb filozófusai közé tartozott. Reginald energikus, kissé szigorú vezetése alatt a közösség növekedésnek és fejlődésnek indult és igen jó benyomást tett a városra.

Reginald prédikációinak hatását drámaian illusztrálja Cremonai Moneta belépésének története. Pár nappal a megérkezése után Reginald már mély benyomást tett a Bolognában tanuló

diákokra; a professzoroknak le kellett beszélniük őket Reginald prédikációinak meghallgatásáról, ha nem akarták, hogy diákjaik mind Reginald mellé pártoljanak. Ezen professzorok egyike volt Moneta. Szt. István vértanú ünnepén azonban, amikor Reginald a város fő templomában prédikált, Monetát meggyőzték tanítványai, hogy tartson velük és hallgassa meg a prédikációt. Útközben mindent megpróbált, hogy késleltesse a kis csapatot, és máshová vitte tanítványait misére, de Reginald beszédének végére mégis odaértek. Ezúttal nem a diákok adták meg magukat, hanem a mesterük, aki minden ellenkezés nélkül hagyta magát legyőzni. Alig fejezte be Reginald a prédikációt, Moneta azonnal fogadalmat tett a kezébe.

Utazás Spanyolországba

Domonkos még mindig semmi hírt nem kapott a St. Romain közösségéről Rómában. Mivel Toulouse ostrom alatt állt, aki egyszer elhagyta a várost, nem egykönnyen jutott oda vissza. Mindezek ellenére 1218 áprilisában megérkezett Seilhan Péter Tamással és egy másik utastársával, Falga Rajmunddal, Toulouse későbbi püspökével. A St. Romaint valószínűleg már mindenki elhagyta és a jövőt illetően nem volt sok ok az optimizmusra. A testvérek, akik onnan távoztak, nem térhettek vissza, ezért beszerezték az ajánlóbulla egy másolatát, mely hármukat különösen is a prelátnak figyelmébe ajánlották. A szöveg kissé eltért az előző példányoktól: hozzáadtak egy mondatot, mely tisztázta, hogy "a testvérek a prédikálásra kaptak küldetést", azaz, amikor felmutatják a levelet a prelátnak, nem azt kérik, hogy ruházza fel őket a prédikátori szereppel, hanem hogy tegye lehetővé már meglevő feladatuk teljesítését.

Domonkos rövidesen Bolognába indult a Toulouse-i testvérekkel és azokkal, akik még esetleg ott tartózkodtak. Bologában rövid pihenőt tartottak és ezzel lehetővé tették István diáknak, hogy találkozzon híres földijével, akiről már olyan sokat hallott. Navarrai Jánost magukkal víve Dél-Franciaországba indultak tovább. Tamás és Rajmund valószínűleg Narbonne-ban maradtak, ahonnan tudunk egy 1220 előtt létesült rövid életű alapításról.

Innen Domonkos és társai, beleértve Pétert és Jánost, Katalónia déli részé felé tartottak. Útközben Domonkos, akárcsak a Languedoc területén tartott prédikációs kampány idején, mindenkinek hirdette az Igét, és a hitetlenekkel nyilvános vitákat rendezett, de ez alkalommal nemcsak eretnekekkel szállt vitába, hanem zsidókkal és muzulmánokkal is. Jánost nagyon megérintette Domonkosnak az a barátságos bánásmódja, amivel minden útjába kerülőhöz viszonyult.

Már Katalóniában voltak, amikor Domonkos értesült Montforti Simon haláláról. Várható volt, hogy ez végleg megpecsételi Toulouse sorsát. Domonkos nemsokára azzal a megbízással lepte meg Seilhan Pétert, hogy hozzon létre egy új alapítást Limoges-ban. Péter azonban rémülten könyörgött neki, hogy mentse fel őt, hiszen hiányában van nemcsak a megfelelő tapasztalatnak, de a könyveknek is – ez felfedi számunkra, hogy milyen nagy fontosságot tulajdonítottak a testvérek a könyveknek. Domonkos biztosította Pétert, hogy naponta kétszer fog érte imádkozni, és Péter soha nem felejtette el ezt az ígéretet. Valahányszor a későbbi években rátört az elkeseredés, mindig "Monsignor Domonkost" hívta segítségül (így nevezte őt, hiszen még abból az időből ismerte, amikor Domonkos oszmai kanonok volt). Ez a fohász mindig megerősítette és visszaadta bátorságát.

Minthogy Domonkos még mindig azt tervezte, hogy a rendet Párizsból terjeszti szét, Jánossal együtt odaküldte Pétert is. Ők közvetítették Domonkos kérését, hogy Garrigues-i Bertrand térjen vissza Dél-Franciaországba és vegye át az irányítást. János augusztusban már Párizsban volt, a pápa kérésére - az egyetem beleegyezésével - Jean de Barastre mester ekkor átadta a Szt. Jakab templomot és a hozzátartozó szállást a testvéreknek, akik augusztus 6-án be is költöztek oda.

Bertrand visszatért Dél-Franciaországba, de a rend ottani jövője nem tűnhetett túl biztatónak. Montforti Simon halála után egy hónappal fia - miután semmi esélyt sem látott a

város visszaszerzésére - feladta az ostromot. Ez a lépés legalább lehetővé tette Bertrand számára, hogy visszatérjen a St. Romainbe és a konvent minden nehézség ellenére hamarosan újra virágzásnak indult. Egy-két éven belül az ottani testvérek létrehozta egy új alapítást Lyonban, így ahelyett, hogy Domonkos terve szerint Párizs küldött volna testvéreket Dél-keletre, a délvidéki testvérek kezdtek Észak felé terjeszkedni. A kibontakozó események nem vették figyelembe Domonkos elvárásait.

Domonkos folytatta útját, de nem tudjuk pontosan merre tartott; még azt sem tudjuk, hogy vajon meglátogatta-e gyerekkora helyszíneit vagy régi osmai társait. Novemberben a toledói érsek adományozott neki néhány házat Brihuegában, ahol a jelek szerint új alapítást szeretett volna létrehozni. Fel is vett néhány új testvért, akiket aztán majdnem el is veszített Guadalajarában. Ez az esemény jól illusztrálja, hogy milyen nehézségekkel küzdött a rend az első években: vonzotta ugyan az embereket, de azok hamar rájöttek, hogy milyen bizonytalannak tűnik a rend jövője, s inkább egy kötöttebb szerzetesi életforma után néztek. Domonkos imáira volt szükség, hogy az új testvérek visszatérjenek hozzá. Ő azért tudott bízni a jövőben, mert Istenben bízott. Mások, akik mindent inkább az emberi óvatosság oldaláról közelítettek meg, nem tudták megőrizni nyugalmukat.

Domonkos végülis nem hozott létre újabb házat Brihuegában, helyette azonban létesített egyet Madridban. Abban az időben Madrid jelentéktelen kisváros volt, de innen származott Péter, Domonkos spanyoljainak egyike. Joggal feltételezhetjük, hogy Péter minden nehézség nélkül vett fel új testvéreket és szerzett házat a rend számára szülővárosában. Néhány jámbor nőt is vonzott a testvérek által képviselt eszmény és szerettek volna a rend védnöksége alatt szerzetesi életet kezdeni. Közülük néhányan letették fogadalmukat Domonkos kezébe. A madridi ház tulajdonképpen nekik volt szánva és Domonkos hamarosan saját testvérét, Mamest küldte el, hogy az apácáknak gondját viselje. Kontemplatív hajlama nagyon is alkalmassá tette Mamest ennek a feladatnak az ellátására. Egy évvel később, amikor a monostor teljesen elkészült, Domonkos írt nekik egy levelet: ez az egyetlen személyes levele, amely ránk maradt. Levelében arra buzdította őket, hogy hűségesen tartsák meg a hagyományos monasztikus erényeit, a fegyelmet és a vezeklést, és az imádság és böjt által vegyék fel állandóan a harcot a sátánnal. Megerősítette Mames hatalmát fölöttük, de ugyanakkor kihangsúlyozta, hogy a jelentkezők felvétele az ő saját joguk és felelősségük. A monostor később királyi pártfogás alá került és megkapta ajándékba azt a keresztelőkutat, amelyben Domonkost keresztelték, és amelyet a királyi család gyermekeinek keresztelésére használtak.

December közepe Domonkost Segoviában találta, ahol a testvérek számára megfelelő konventet hozott létre. A hagyomány megemlíti egy közeli barlangot, ahová Domonkos visszavonult imádkozni. Az asszonyt, akinél megszállt, annyira megragadta életszentsége, hogy vezeklő szőringét mint ereklyét abba a faládjában őrizte, melyben kevéske értékes holmiját tartotta. Egy alkalommal tűz ütött ki és a faládán kívül minden odaveszett, a láda azonban csodás módon megmenekült. Az értékes ereklye sértetlen volt és sértetlenek maradtak az asszony többi értékei is. Bár már Karácsony körül járt az idő, olyan kevés eső esett, hogy a földművesek nem tudták bevetni földjeiket. Mikor egy nap Domonkos hatalmas tömeg előtt prédikált a város falain kívül, indíttatást érzett arra, hogy megerősítse őket: az eső már közeledik. Ígérete olyan gyorsan teljesült, hogy a prédikációt félbe kellett szakítani, mert mindenki fedezéket keresett.

Domonkos valószínűleg Sueiro-t, a félszigetre elsőként küldött testvérek egyikét is buzdította, hogy térjen vissza szülőföldjére, Portugáliába. Sueiro röviddel hazatérte után már egyik elismert prédikátor csoport vezetője volt a Coimbra-i egyházmegyében.

Ezek után újra szem elől tévesztjük Domonkost; tudjuk azonban, hogy még mielőtt elhagyta Spanyolországot, néhány fakanalat kapott ajándékba, hogy vigye el azokat a Santa Maria in Tempulo apácáinak, akikkel egyik római útja során ismerkedett meg.

1219 tavaszán Domonkos már újra Dél-Franciaországban van, majd onnan Párizsba megy Garrigues Bertrand társaságában. Bertrand különösen is tisztelte és odaadóan szerette

Domonkost, s példaképül választotta. Mégis, gyakran olyan mértékben siratta saját bűneit, hogy azt Domonkos túlzásnak vélte, s azt kérte tőle, hogy inkább mások bűneit sirassa. Bertrand ettől kezdve már nem tud saját bűnei miatt sírni, még ha akart is. Útban Párizs felé egy éjszaka a Rocamadour-i Mária szentélyben tértek nyugovóra. Másnap néhány német zarándok csatlakozott hozzájuk, akik olyan bőkezűen vendégelték meg őket, hogy Domonkosnak lelkiismeretfurdalása volt, hogy semmit nem adhat nekik cserébe. Ezért Bertranddal együtt imában kérte, hogy beszélhessenek, s beszédüket a németet megérthessék, hogy így Jézus Urunkat hirdethessék útítársaiknak. Az út hátralevő részében, a zarándokok legnagyobb megdöbbenésére, mindketten saját nyelvükön, teljesen érthetően beszélgettek velük. Mielőtt Párizsba értek, Domonkos így szólt Bertrandhoz: "Ha a testvérek megtudják a csodát, szentnek fognak hinni bennünket, pedig csak szegény bűnösök vagyunk." Kérésére Bertrand csak Domonkos halála után fedte fel a történeteket.

Párizs

Párizsban ekkor már egy körülbelül harminc fős virágzó domonkos közösség élt, akik megtették az első lépéseket egy újabb ház alapítására Orleansban. Ezt a tervek szerint - a Seilhan Péter által alapított Limoges-i ház mellett - újabb házak követték volna Rheimsben és Poitiersben,

A testvéreknek - bár hivatalosan még nem vallhatták magukénak - saját házuk volt Párizsban. Nem volt azonban engedélyük a templom nyilvános használatára, ami meglehetősen megnehezítette a szolgálatukat. Mindezek ellenére egy csoport egyetemi hallgató rendszeresen eljárt a házba kötetlen beszélgetésre. Egy ilyen beszélgetés alkalmával Domonkos megemlítette Reginald csodálatos gyógyulását, melynek Rómában tanúja volt. A hallgatóság körében ott volt Szászországi Jordán is, aki azt követően meggyónt Domonkosnál, s később az ő javaslatára diákonussá szentelték. Domonkos tapintatára jellemző, hogy egy szóval sem kérte tőle, hogy csatlakozzon a rendhez. Monferratói Vilmos azonban, akinek Domonkos annakidején megígérte, hogy elmegy vele Északra pogányokat téríteni, megragadta az alkalmat, hogy csatlakozzon a rendhez és magára öltse a habitust.

Volt azonban egy kérdés, amit Domonkosnak mindenképpen tisztáznia kellett a párizsi testvérekkel. A közösség életmódja ugyanis Domonkos elképzelésével ellentétes irányban alakult. Amikor a Toulouse-i a testvérek úton voltak, koldulásból tartották fenn magukat, bár a közösségnek volt néhány szerény jövedelmi forrása. Párizsban azonban a testvérek a reguláris kanonokok szabályzata szerint éltek, ezért kötelességüknek érezték, hogy az útra pénzt vigyenek magukkal, s nem tartották volna helyénvalónak, ha ragaszkodnak a gyalogláshoz. Szükséges volt tehát, hogy a konvent számára szolid gazdasági alapot biztosítsanak, s ezt sikerrel véghez is vitték. Nem meglepő tehát, ha olyan emberekben, akik kevéssé ismerték őket, csupán egy újabb kanonoki közösség benyomását keltették Így városszerte a „Szent Jakab (templom) testvéreiként” ismerték őket, nem pedig „prédikátorok rendjeként”.

Domonkos elképzelései az ellenkező irányba mutattak. Néhány esemény, mint a Toulouse-i testvérek és a püspöki hivatalnok közötti veszekedés a közösségnek a tizedben való részesedéséről, valamint a hosszú vita Limoux-ban a Szent Hiláriusz szerzeteseivel a Szent Márton templom fölött, melyet Prouille-nek adományoztak, fájdalmas módon ébresztette rá Domonkost, hogy a jövedelem milyen könnyen válhat heves viták forrásává. Szerette volna, ha a koldulás kötelezettsége kiterjed a közösségekre is, nemcsak az úton levőkre. Megpróbálta a párizsi testvéreket megnyerni az elképzelésének, de azok nem mutattak rá különösebb hajlandóságot, ráadásul a helyi törvényeket is tiszteletben kellett tartaniuk. Joggal érvelhettek azzal, hogy az ügyet illetően meg van kötözve a kezük.

Domonkos azt is javasolta, hogy a laikus testvérek vegyék át az ideiglenes javak kezelését, hogy így a klerikusok felszabaduljanak a tanulásra és prédikálásra, de a klerikus testvérek hallani sem akartak egy ilyen megoldásról - Domonkosnak fel kellett adni a tervét.

Bologna

Rövid párizsi tartózkodás után Domonkos újra útnak indult és magával vitte Monferratói Vilmost is. A két év, amiben megegyeztek, letelt; Domonkos bízott benne, hogy rövid időn belül meg tudja szervezni a testvéreket. Hamarosan elindulhatnak tehát a pogányokat téríteni! Előbb azonban a pápához kellett Domonkosnak elmennie.

Szokása szerint gyalog indult el Párizsból a legrövidebb úton, az Alpokon át, Itáliába. Útitársai egyike, egy János nevű spanyol laikus testvér útközben nagyon megéhezett és kijelentette, hogy egy lépést sem tud tovább tenni. A hegyek között semmi lehetőségük nem volt élelemszerzésre, ezért Domonkos imában az Úrhoz folyamodott, aztán egy távolabbi helyre mutatott és kérte a gyengélkedő testvért, hogy menjen el odáig és vegye föl, amit ott a földön talál. Ő egy kendőbe csavart csodálatosan fehér kenyeret talált ott. Odavitte Domonkoshoz, aki meghagyta neki, hogy egyen belőle annyit, amennyire szüksége van, aztán tegye vissza a maradékot oda, ahol találta. A csoda olyan feltűnésmentes volt, hogy János testvérnek csak sokkal később jutott eszébe csodálkozni azon, hogy honnan került oda a kenyér. Meg is kérdezte Domonkost, de ő válaszként mindössze annyit mondott, hogy legyen hálás a kapott eledelért, és ne kérdezősködjön.

Augusztus vége felé értek Bolognába, melynek közössége igen sokat fejlődött Domonkos legutóbbi látogatása óta. Nagy közösséget találtak ott, melynek volt már saját temploma és egy ideiglenes kolostora, sőt, már újabb közösségeket is alapítottak Bergamóban, Milánóban és valószínűleg Firenzében is. Domonkos támogatta és bátorította a testvérek merész vállalkozását és Istenbe vetett bizalmát többek között azzal is, hogy egy novíciust, Buonvisot szülővárosába, Piacenzába küldött prédikálni. Buonviso felnőtt férfi volt, az egyházjog doktora, de nem tanult teológiát és könyörgőre fogta a dolgot, mondván, hogy nem tudja, hogyan kell prédikálni. Domonkos azonban rábírta, hogy elmenjen, s biztatta, hogy ne aggódjon: „az Úr veled lesz, és ajkadra adja az igét, amit hirdetned kell.” Buonviso később beszámolt róla, hogy az Úr olyan kegyelemmel segítette a prédikálásban, hogy azzal három új tagot nyert meg a rendnek. Az elkövetkező egy évben újabb alapítások születtek Veronában, Piacenzában és Bresciában.

Domonkost és Vilmost valószínűleg különösen is lelkesítette a közösség nemzetközi összetétele. Közvetlenül az érkezésük előtt két skandináv diák tett fogadalmat; mi több, egy Pál nevű magyarországi professzor is csatlakozott a rendhez. Miért is ne teljesítenék hát Diego álmát a kunok megtérítéséről, akik közül sokan Magyarországon telepedtek le? És miért állnának meg a kunoknál? Ott volt a rengeteg megtérítendő szaracén, nem is beszélve az északi pogányokról. Domonkos elragadtatással beszélt a testvéreknek arról az álmáról, hogy misszionárius lesz, megismételve, amit már Vilmosnak is mondott két évvel azelőtt: ahogy a testvérek megszervezése befejeződött, elmegy, hogy a pogányoknak hirdesse a hitet, ezúttal azonban különösen is kihangsúlyozta a kunok misszióját.

Domonkos felebaráti szeretete nem ismert határt. Néhányan úgy vélték, hogy szeretete még a kárhözottakra is kiterjedt. Domonkos maga, ha megkérdezték, milyen könyvet tanulmányozott a leginkább, ahelyett, hogy azt válaszolta, Szt. Máté evangéliumát és Szt. Pál leveleit (ami egyébként igaz volt), azt mondta: „Kedves fiam, a szeretet könyvét tanulmányoztam minden másnál többet, mert ez megtanít bennünket mindenre.”

Bolognában a testvéreknek némi nehézségbe került a templom és a hozzá tartozó területet megszerzése. A Szt. Miklós templom plébánosa, Faenzai Rudolf hajlandó lett volna mind a templomot, mind önmagát felajánlani a rendnek, de ezt nem tehetette meg a püspök és a templom kegyurának engedélye nélkül. Reginald elérte, hogy Hugolin bíboros meggyőzze a püspököt, de a

kegyurat csak unokája, Andalói Diána könyörgése lágyíthatta meg. Diánát mélyen megrendítette a testvérek prédikációja, s meggyőzte nagyapját, hogy mondjon le a templomot illető jogairól, és a templomhoz tartozó területet adja el a domonkosoknak. Amikor Domonkos megérkezett, Diána bizalmasan közölte vele vágyát, hogy a rendhez tartozó női monostort szeretne alapítani a közelben. De anélkül, hogy a monostor tényleges létrehozására várt volna, rögtön fogadalmat tett Domonkos kezébe. Domonkos ezután a testvérek lelkére kötötte, hogy a rendhez tartozó apácamonostor felépítését tartsák rendkívül fontosnak, még akkor is, ha ez megzavarná saját rendházuk felépítését. Mielőtt elhagyta Bolognát, kinevezett egy bizottságot a testvérek közül, hogy az intézkedjék a monostor érdekében. A testvérek meg is tették, amit tudtak, de a püspök nem egyezett bele a monostor felépítésébe a megjelölt helyen, így az ügyet egyelőre el kellett halasztani.

Domonkost már hosszú ideje foglalkoztatták a női szerzetesek szükségletei. Prouille-ben, Toulouse-ban és nem sokkal előbb Madridban is alapított a számukra monostorokat. De ez volt az első alkalom, hogy a monostor ténylegesen is a Prédikátorok Rendjéhez tartozott volna, bár minden bizonnyal Madridban is ezt tervezték. Prouille-t természetesen nem alapíthatták a rendhez tartozónak, hiszen a rend akkor még nem létezett. Prouille-ban és Madridban is a testvéreknek egy kis közössége állt az apácák szolgálatára, Bolognában azonban nem kellett ezt a megoldást választani, mert a testvéreknek már volt ott egy konventje.

Bár Domonkos 1219-ben nem tölthetett két hónapnál hosszabb időt Bolognában, talán mégis erre az időre tehető, hogy Reginald sikereit követően maga is meghódította a várost. Egy Bolognában tanuló diák évek múlva is szívesen emlékezett vissza Domonkos elképesztő prédikatori sikereire. Bár spanyol volt, az emberek könnyen megértették; olyan nagy népszerűsége tett szert, hogy minden nyilvános fellépése előtt tömegek érkeztek a Szt. Miklóshoz, és körmenetben kísérték a templomhoz, ahol prédikált. Az idős ember emlékezete talán egy kicsit felnagyította ifjúsága eseményeit, de tanúságtétele így is értékes bizonyítéka annak, hogy milyen hatással volt Domonkos a hallgatóságára.

A testvérek atyjukként fogadták Bolognában Domonkost, bár többségük még nem is találkozott vele korábban. Domonkos minden bizonnyal otthon érezte magát közöttük. Reginald, aki ezt az új közösséget alakította és formálta, Domonkos szíve szerinti ember volt, aki osztozott a prédikáció és a szegénység iránti szeretetében.

Reginald már szinte szőrszálhasogató volt az egyénileg megélt szegénység tekintetében és szigorúan megbüntetett mindenkit, aki csak egy ruhadarabot is kisajátított, de nem volt semmi kifogása az ellen, hogy a közösség adományokat fogadjon el. Közvetlenül Domonkos érkezése előtt kötött szerződést a püspök jelenlétében egy gazdag jótevővel, aki egy értékes ingatlant adományozott a testvéreknek. Domonkos ragaszkodott hozzá, hogy tépjék össze ezt a szerződést és kijelentette, hogy nem akarja, hogy a testvéreknek bárminemű tulajdona legyen (kivéve természetesen a konvent épületét), hanem éljenek könyöradományokból. Úgy tűnik, hogy Reginald belement a változásba, tetszett neki a Domonkos által ajánlott radikális ráhagyatkozás a Gondviselésre. Domonkos továbbá azt is kérte, hogy a testvérek által használt épületek legyenek kicsik és egyszerűek – ez kétségtelenül egy jól időzített útbaigazítás volt, hiszen hamarosan megkezdték az új, a célnak megfelelő kolostor építését.

Reginald reakciója meggyőzte Domonkost, hogy ő az az ember, akire szükség van Párizsban, és rögtön el is küldte őt oda. Domonkos híres volt a bátorságáról, ahogy dacolva mindenki óvatosságával, ide-oda küldözgette a testvéreket. A bolognai közösség talán úgy érezte, nem tud Reginald nélkül létezni, de Domonkos döntése megmásíthatatlan volt. El kellett válniuk Reginaldtól.

Azok után, amit Domonkostól hallottak, a párizsi testvérek nagy izgalommal fogadhatták Reginaldot. Ragaszkodtak hozzá, hogy ő maga is elmesélje a csodás dolgokat, amik Rómában történtek vele. Alig telt el azonban pár hónap, a halál elragadta őt közülük. A prior, Máté testvér, ismerte őt, még mielőtt a Rendbe lépett; igen elcsodálkozott azon, hogy egy ilyen elegáns és

jóízű ember elkötelezett szolgálója lett a szegénységnek és egyszerűségnek. Bizonyos hitetlenséggel kérdezte meg hát Reginaldot, hogy nem találja-e a domonkos életet túl zordnak. „Kétlem, hogy bármilyen érdemet is szereztem volna a rendben, - válaszolta Reginald, - hiszen mindvégig annyi sok örömet találtam benne.”

Reginald csak két új tagot vett fel a rendbe Párizsban, de azok a legkiemelkedőbb egyéniségek közé tartoztak. Prédikációjával rábírta Szászországi Jordánt, hogy belépjen a rendbe, Jordán pedig némi nehézség árán meggyőzte jóbarátját, Henriket. Egymás után tették le fogadalmukat Reginald kezébe, bár akkori szokás szerint későbbre halasztották a rendbe való tulajdonképpeni belépésüket. Amikor 1220 Hamvazószerdáján beöltöztek, már ott volt velük egy harmadik társ, Leó is, akit együtt nyertek meg a rendnek; Reginald ekkor már halott volt. Alig két éven belül Henrik már egy kölni alapításon fáradozott, Jordán pedig, mint a Rend általános előjárója, Domonkos utódja lett. Leó a kölni ház priorja lett 1229-ben, éppen időben ahhoz, hogy felvegyen egy fiatalembert, akit Jordán vonzott a rendbe, és akit az utókor Nagy Szent Albert néven ismert meg. Ő volt Aquinói Szent Tamás tanítómestere, s egyben az évszázad egyik legtisztelendőbb filozófusa és teológusa.

Viterbo és Róma

Domonkos és Vilmos valószínűleg október vége felé hagyták el Bolognát és magukkal vitték Buonvisót és más testvéreket is. Útközben meglátogatták a firenzei közösséget, ahol Domonkos beöltöztette az egyik laikus testvért, majd mindannyian Viterbo felé vették útjukat, hogy a pápával találkozzanak.

Domonkosnak elsősorban az ajánlóbullla néhány újabb másolatára volt szüksége, de ez a kancellária rutin-feladatai közé tartozott. November 11. és 29. között megkapták a kért bullákat; ezeknek ugyanaz volt a szövege, mint az előző évben Seilhan Péter és társai részére készített oklevélnek, de az iratok ezúttal nem voltak személyre szólóak. Némelyiket általánosságban a templomok prelátusainak címezték, de egyet speciálisan a spanyol egyháznak címezték, egy másikat pedig az olasz egyháznak. Domonkos tervein nyilvánvalóan rugalmasak voltak, de azt biztosra tudta, hogy ebben a két országban mindenképpen szeretné kiterjeszteni a rend tevékenységét.

Domonkos a párizsi helyzetről is szeretett volna a pápával beszélni, de magának a pápának is volt valami halaszthatatlan mondanivalója. Elődjétől, III. Incétől megörökölte egy új, megreformált női kolostor tervét. Erre a célra San Sisto templomát kellett felújítani; a terv megvalósításával a gilbertinusokat bízta meg. Az épület felújítására óriási összegeket fordítottak, de semmi jele sem mutatkozott annak, hogy a gilbertinusok bárkit is küldenének, hogy az elvégzendő spirituális feladatokat kézbe vegye. 1218 augusztusában a pápa kenyértörésre vitte a dolgot: ha karácsonyig nem küldenek négy kanonokot, San Sisto templomát egy másik rendnek adományozza. Karácsony régen elmúlt már és még mindig nem érkezett egyetlen gilbertinus sem. Valószínűleg Hugolin bíboros ajánlatára, Honorius Domonkost kérte meg, hogy vállalja fel az ügyet.

Domonkos mindaddig nem tervezett római konventet. Róma kétségkívül a kereszténység fővárosa volt - egy nagyonis zavargó főváros, ezért kellett a pápai kúriát is időlegesen Viterbóba helyezni. A San Sisto-terv azonban lehetőséget adott Domonkosnak, hogy létrehozzon egy római közösséget, ami valószínűleg még november folyamán meg is valósult. Eközben Domonkos azon fáradozott, hogy a római apácákat rávegye a tervezett reform elfogadására.

Rómában több monostor is volt, de egyiknek sem volt jó helyzetben. A fiatal lányokat igen gyakran azért helyezték el a monostorokban, mert ez olcsóbb megoldásnak számított, mint a férjhez adásuk. Az eredmény az lett, hogy a monostorok inkább voltak a társadalmi élet központjai, mint a szerzetesi fegyelemé. Az apácák kedvük szerint kijártak meglátogatni a barátaikat és rokonaikat, s a barátok és rokonok hasonlóképpen szabadon bejárhattak a

monostorba. Ezért volt szükség az alapítandó új monostorban a szigorú klauzúrára, hogy így megvédhessék a komoly szerzetesi életre vágyó nőket a világi társadalom követeléseitől.

Domonkos talált is olyan apácákat, akik hajlandóak voltak a pápa tervét felkarolni. A Santa Bibiana közösségnek körülbelül a fele mutatott őszinte érdeklődést; de Domonkos egyetlen igazi sikere régi barátai, a Santa Maria in Tempulo közössége voltak, akik közül egy kivétellel mindenki beleegyezett, hogy átköltözzön a San Sisto-ba. Ehhez a döntéshez valószínűleg saját kolostoruk nyomasztó gazdasági helyzetben is hozzájárult.

November végére Domonkos már jelenthette a pápának, hogy sikerült néhány önkéntest biztosítani a San Sisto számára, még ha nem is annyit, amennyit szeretett volna. A pápa írt a gilbertinusoknak, és tájékoztatta őket, hogy minden további felelősség alól fel vannak mentve ez ügyben, majd kinevezett egy három bíborosból álló bizottságot, hogy segítsék Domonkos munkáját. Közöttük volt Hugolin bíboros is.

A pápa írásban megerősítette Domonkosnak azt az engedélyt is, amelyet már korábban elküldött Párizsba: ebben felhatalmazta a testvéreket templomuk nyilvános használatára. Nemsokára azonban már jött is vissza a hír, hogy a párizsi kanonokok még mindig nem járultak hozzá a nyilvános használatához, így december 11-én a pápa írásban felszólított három párizsi klerikust, hogy lépjenek közbe és oldják meg a konfliktust; túrhetetlennek találta ugyanis, hogy a domonkosok munkáját így akadályozzák.

Domonkos időközben tovább töprengett a San Sisto sorsán. A római apácák hozzáállása kiábrándító volt. A Santa Maria in Tempulo kis közösség volt, s a Santa Bibiana sem sokkal nagyobb, a kettő együtt sem volt elég ahhoz, hogy biztos alapot nyújtson egy új, megreformált monostorhoz. Ekkor egy merész megoldás ötlött fel benne: miért ne költözhetne át Prouille közössége Rómába? A Dél-Franciaországi helyzet nem sokat ígért: a rég áhított közbelépés a francia király részéről, aki fiát küldte hadba, nem sok eredménnyel járt. Úgy tűnt, hogy a keresztes hadjárat által elért eredmények hamarosan semmivé válnak. December 17-én a pápa írt is a testvéreknek és nővéreknek Prouille-be, illetve Fanjeaux és Limoux városába, hogy készüljenek fel a San Sisto-ba való átköltözésre a Domonkos által megjelölt időpontban. Végül azonban Domonkos mégsem továbbította ezt a levelet és Prouille a helyén maradt.

Még egy valami nyomta Domonkos lelkét: szerette volna az ajánlóbullát módosítani. Honóriusz, aki addigra már teljes mértékben elismerte és értékelte a rend természetét ill. fontosságát, december 8-án egy rendkívüli bullát bocsátott ki. A testvérek szolgálatát többé már nem „hasznosnak” nevezi, ahogyan előző bulláiban tette, hanem „szükségesnek”. Ezért nem elégséges a püspökök részéről, hogy befogadják a testvéreket, hanem együtt kell működniük velük, nem utolsósorban azzal, hogy kitartóan buzdítják híveiket, hogy figyeljenek oda a testvérek prédikációira. Ez a rendelkezés feje tetejére állította a IV. Lateráni zsinat 10-es kánonját: ahelyett, hogy a püspökök más prédikátorok közreműködését keressék, nekik maguknak kell együttműködni a Prédikátorok Rendjével! Az új bulla első ízben ismeri el nyíltan az egész rend egyetlen előjárójának szerepét is, és egyértelművé teszi, hogy a domonkosok szegénységi fogadalma nem egyszerűen a minden szerzetes által felvállalt személyes szegénységre vonatkozik, hanem a világi javakról való teljesebb lemondásra. Nemcsak az egyes tagok szegények, hanem maga a rend is. Anélkül, hogy ezt a szót használná, Honóriusz kolduló rendként mutatja be a Prédikátorok Rendjét, olyan rendként, amelynek nincsenek állandó jövedelmi forrásai és amely teljes mértékben a hívők adakozó szeretetétől függ.

Domonkos nem is kérhetett volna ennél erőteljesebb ajánlást a testvérek számára, de úgy tűnik, hogy azt mégis elsősorban a rend meghatározására használta: saját testvérei javára. 1219-ben valószínűleg mindössze két másolatot szerzett be, ezek közül az egyik Bolognába került, a másikat Párizsba küldték. Azaz nem új alapításokra használták fel őket, hanem a rend már létező két legfontosabb központjába kerültek. Úgy tűnik, Domonkos a pápa tekintélyét arra használta fel, hogy megmutassa a testvéreknek rendjük lényeges és nélkülözhetetlen jegyeit.

Egy másik, magukhoz a testvérekhez címzett pápai levél is azt támasztja alá, hogy Domonkos kihasználta annak lehetőségét, hogy a pápán keresztül szóljon testvéreihez. Bűneik elengedése fejében pontosan azokat a nehézségeket, s azt a szegénységet rendeli el számukra, melyeket prédikátorokként el kell viselniük. Szegénységük természetét az ajánlóbullából kölcsönzött kifejezéssel határozza meg: a testvéreket olyan férfiaknak nevezi, akik eljegyezték magukat a koldulással. Amikor ugyanis legutóbb Párizsban járt, egyáltalán nem volt egyértelmű, hogy az ottani közösség ténylegesen felkarolta volna a koldulást. De ha neki magának nem is, Reginaldnak sikerült megnyernie a testvéreket, akik, megfogadva barátaik tanácsát, úgy döntöttek, hogy minden tulajdonuktól és javadalmuktól megszabadulnak.

Első pillantásra furcsának, sőt talán egyenesen visszataszítónak tűnik, hogy Domonkos így kihasználta a pápát, hogy saját testvéreit megleckéztesse. Itt azonban mégsem erről van szó. A Prédikátorok Rendje nem Domonkos vagy bárki más saját elképzelésének szülötte volt: egy pápai misszió keretében jött létre és a Szentszékkal való állandó közreműködésben fejlődött. Természetes tehát, hogy a pápa körvonalazta legfontosabb jellemzőit. Ezekon a körvonalakon belül a testvéreknek meg kellett hozniuk saját döntéseiket, de maguk a körvonalak tulajdonképpen az egyház által rájuk hagyományozott küldetést határozták meg. Domonkos tehát nem kihasználta a pápát, hanem együttműködött a pápával, hogy a Prédikátorok Rendjének művét befejezze. Az ötletek egyformán voltak Domonkosé és Honóriuszé, s az új pápai dokumentumok nyelvezete egyértelművé teszi, milyen melegszívű és őszinte volt Honóriusz részvétele a megfogalmazásukban.

A Prédikátorok Rendje szilárdan az egyházban gyökerezett; alapvető felépítése és természete is egyértelmű volt. Elérkezett tehát az idő, hogy befejezzék az 1216-ban félbemaradt törvényhozó munkát. Domonkos ezért általános káptalant hívott össze Bolognába.

December 17-ére Domonkos már vissza is térhetett Rómába. Valószínűleg egy hónapot töltött ott, majd Orvietóba és a közeli városokba indult prédikációs körútra. 1220 februárjában újra visszatért Viterbóba. Ekkora már az egész rendből jöttek a hírek, s nagyrészt jó hírek. Egyetlen megoldásra váró probléma volt csak: néhány olyan ember is csatlakozott a rendhez, akik előzőleg valamilyen szabálytalanságot követtek el, például nem kánonjogilag jártak el a szent rendek felvételénél. Február 17-én Domonkos felhatalmazást kapott, hogy saját belátása szerint oldja meg az ő helyzetüket. A pápától egy sor rendkívüli köszönetnyilvánító levelet is szeretett volna kérni. Az elkövetkező öt hétben a pápa írt a párizsi egyetemnek, a Notre-Dame des Vignes monostornak (ahol Reginaldot eltemették), Madrid és Segovia lakóinak és Bologna polgármesterének és lakóinak, megköszönve nekik mindazt a kedvességet, amit a Prédikátorok Rendje testvéreivel szemben tanúsítottak, és sürgetve őket, hogy ezután se vonják meg tőlük támogatásukat.

Nem volt szükséges, hogy Domonkos Viterbóban maradjon, míg a kancellária kibocsátja az általa kért leveleket. Mivel a San Sisto irányába felvállalt felelőssége meg akadályozta őt abban, hogy a pogányok megtérítésére induljon, Monferratoi Vilmost bízta meg azzal, hogy a pápai kúriánál eljárjon a nevében. A pápa nagyon megkedvelte Vilmost; amikor 1220 végén megszületett a döntés, hogy Vilmosnak Párizsba kell mennie, meleg hangú leveleket küldött vele, ajánlva őt az ottani testvéreknek és barátaiknak.

Domonkos maga Buonviso társaságában Firenze felé vette útját, hogy onnan majd visszatérjen Bolognába.

... újra Bologna

Bolognában a rend továbbra is vonzotta az érett és jól képzett jelentkezőket. Ilyen volt Veronai Ventúra is, akit Domonkos ekkor öltöztetett be. Az egyetemi hallgatók különleges érzékenységgel hallgatták Domonkos beszédeit és válaszoltak a felhívására. Közéjük tartozott régi barátja, István is, aki gyónni jött hozzá, s úgy érezte, hogy Domonkos

megkedvelte őt. Egyetlen szó sem esett arról, hogy a szerzeteséletet, vagy a domonkosságot kellene választania, így teljesen váratlanul érte őt Domonkos következő lépése. Egy este épp vacsorához ült, amikor két testvér jött hozzá azzal, hogy Domonkos azonnal látni szeretné. Azt sem engedték meg neki, hogy vacsoráját befejezze. Hamarosan azon kapta magát, hogy fogadalmat tesz Domonkos kezébe. Később sokszor gondolkodott rajta, hogy vajon mi ösztönözte Domonkost erre a hirtelen cselekedetre. Arra a következtetésre jutott, hogy biztosan isteni sugallatra tett így. Láttuk Domonkost türelmesnek és óvatosnak, mint aki el akarja kerülni, hogy nyomást gyakoroljon az emberekre; de azt is tudta, mikor kell határozottan fellépnie. Nem meglepő talán, hogy Istvánnak nyugtalan és gondterhelt noviciátusa volt, de hamarosan felfedezte, hogy Domonkos rendelkezett mások megvigasztalásának és bátorításának különleges kegyelmével.

Valószínűleg ezalatt az idő alatt történt, hogy Buonviso a konvent prokurátora lett. Ebben a minőségében egy böjti napon tájékoztatnia kellett Domonkost, hogy nincs egy falat kenyér sem a házban és a testvéreknek nincs mit enniük. Domonkos az ég felé tárt karral dicsérni kezdte Istent. Egyszerre két ember jelent meg, kenyeret és szárított fűgét hoztak, így a testvérek tulajdonképpen jobb ételt kaptak, mint amire számítottak. Ez csak egyike a sok történetnek, melyek Domonkos Istenbe vetett bizalmát tárják eléink, s amelyek hangsúlyozzák koldulásba vetett hitét.

Egy napon Domonkos izgalmas híreket kapott Spanyolországból. Alma materére, a Palenciai egyetemre nehéz napok virradtak, de épp tervezték a felújítását. Abban a reményben, hogy új alapítást hozhat létre Palenciában, azonnal írt Vilmosnak, hogy az ajánlóbullából szerezzen be még egy másolatot. Ahol egyetemek vannak, ott domonkosoknak is lenni kell!

Április vége felé, valószínűleg a pápa kérésére, Domonkos visszatért Viterbóba. Két dolgot kellett megbeszélniük. Először is ott volt az eretnokség komoly problémája Katalóniában: Tarragona érseke mindössze karthauzi prédikátorokat használhatott a visszaszorításukra. Lehetséges lenne-e, hogy néhány domonkost küldjenek a segítségükre? Domonkos beleegyezett és kiadták az ajánlóbulla egy sajátos változatát, amelyben külön hangsúlyt kapott a testvérek hasznossága az eretnokség elleni küzdelemben.

Másodszor pedig egy olyan tervről esett szó, melyet valószínűleg Hugolin gondolt ki, és pedig hogy Észak-Olaszországban indítsanak missziót az eretnokség leküzdése ellen. Ennek érdekében különböző monostorokból már össze is gyűlt egy csapat szerzetes a pápai udvarban. A pápa azt szerette volna, ha Domonkos az élükre áll. Domonkos erre is igent mondott, s így egy újabb bullában Domonkos fennhatósága alá rendelték őket, bár továbbra is saját rendjük habitusát viselték.

Ez utóbbi levelet május 12-én adták ki, így Domonkosnak nem sok ideje maradt, hogy visszaérjen Bolognába az általános káptalanra, amely május 20-án kezdődött. Domonkos azonban edzett gyalogló volt és az út végső soron nem volt lehetetlen. A fennhatósága alá tartozó kis csapat szerzetesen kívül, akiket valószínűleg lóháton előre küldött, vele volt a svédországi Sigtuna egyik templomának plébánosa is, akivel a pápai udvarban találkozott. Az illető szeretett volna néhány testvért magával vinni Svédországba, ezért Domonkos meghívta őt a nagykáptalanra, mely azután el is fogadta a kérését. Amikor elköszönt tőlük, a két skandináv testvért is vele tartott.

Az első általános káptalan

Az első nagykáptalan összetételéről nem sokat tudunk; egyértelmű azonban, hogy a bolognai házból csak néhány testvér vett részt. Domonkos azt kérte, hogy Párizs küldjön négy testvért; a megválasztottak egyike Szászországi Jordán volt. Valószínű, hogy

Toulouse és Segovia szintén képviseltette magát. Ezek voltak ugyanis azok a központok, melyekből a rend továbbterjedt. Bizonytalan azonban, hogy a többi házat képviselték-e küldöttek a káptalanon.

Mivel Domonkos vágya, hogy misszióba mehessen, nem volt ismeretlen a testvérek előtt, valószínűleg nem lepődtek meg, amikor azt kérte, hogy mentsék fel rendfőnöki tisztségéből. A felelőssége San Sistoért mindeddig megakadályozta abban, hogy saját álmát valóra váltsa, most mégis azt kérte, hogy vegyék el tőle ezt a hivatalt. Kérését azzal indokolta, hogy „alkalmatlan és gyenge” erre a feladatra. Ez nem pusztán alázat volt részéről; Domonkos tudatában volt annak, hogy mások milyen sokat tettek a rend fejlődése érdekében. Csak a véletlen állította őt az élükre mindeddig, s most úgy gondolta, elérkezett az idő, hogy éljenek a lehetőséggel és válasszanak valaki sokkal hatékonyabbat helyette. A testvérek természetesen visszautasították lemondási kérelmét, ő azonban ragaszkodott hozzá, hogy nem ő, hanem a káptalan rendelkezzen a legfőbb törvényhozó, döntési hatalommal. A káptalan során kiderült, hogy a rend előjárója számára a legkedveltebb cím a „magister”; Domonkos előzőleg a „miniszter” kifejezést szerette inkább, a pápa „priornak” szólította, de ettől fogva elfogadta a „magister” megszólítást és később a pápai kúriát is sikerült meggyőzni, hogy ezt a címet használják.

A káptalan hivatalosan is elfogadta a rend elköteleződését a kolduló életforma mellett, de amennyiben Domonkos azt remélte, hogy sikerül majd néhány szabályt bevezetnie a domonkos épületek szerénységét illetően (melyről elég egyértelműen nyilatkozott), csalódnia kellett.

1216 óta a rendnek nem voltak olyan szabályai, melyek a Prédikátorok Rendje sajátos életét szabályozták volna, s szerzetesi életüket is csak a premontrai szokásrendből átvett részletek szabályozták. Elérkezett az idő, hogy átdolgozzák és kiegészítsék a szabályokat.

A monasztikus obszervanciával kapcsolatban különböző problémák merültek fel. Az 1216-os szokáskönyvet illetően - a Jordán által megbeszélésre kiemelt pontokon - különböző változtatásokra volt szükség. Mint koldulóknak, a testvéreknek meg kellett elégedniük a rendelkezésükre álló bármiféle anyaggal, amit habitusuk elkészítéséhez használtak, nem ragaszkodhatnak a gyapjúhoz. Mivel gyakran úton voltak, nem tarthatták meg mindig a hagyományos monasztikus böjtöt, készeknek kellett tehát lenniük, hogy elfogadjanak bármilyen ételt vagy szállást. Ténylegesen lehetetlen lett volna azt feltételezni, hogy az utazás során betartható a régi premontrai-féle obszervancia, ezért a szokásrend egész első feléről kijelentették, hogy csak akkor lép érvénybe, ha a testvér a saját monostorában tartózkodik, nem pedig ha úton van. Sőt, a monostoron belül sem akadályozhatja a testvérek munkáját a reguláris obszervancia, ennek következtében egy olyan sor felmentést vezettek be, melyre korábban sehol nem volt példa. Az előjáró bárkit felmenthetett minden olyan tevékenység alól, ami a stúdiumot, a prédikációt vagy a lelkek javát akadályozhatta, hiszen „rendünkről közismert, hogy a kezdetektől a prédikáció érdekében és a lelkek megmentésére lett alapítva és buzgalmunknak elsősorban és szenvedélyesen arra kell irányulnia, hogy felebarátaink lelkének hasznára váljunk.”

A novícius-mesterről egy egész fejezetet iktattak be. Különböző feladatai mellett meg kellett tanítani a novíciusokat, hogyan töltsenek minden időt olvasással vagy az olvasottak átgondolásával, „éjjel és nappal, otthon vagy útközben”. Az olvasás hagyományos monasztikus obszervanciájával ellentétben a domonkos stúdiumnak át kellett járni a testvér egész életét. A novíciusokat arra is meg kellett tanítani, hogyan maradjanak csendben ima közben – ez egy burkolt utalás magára Domonkosra, aki éjszakánként rendre felébresztette a testvéreket az imája hangos kiáltásaival.

A szokáskönyv második része, ahogy azt 1220-ban összeállították, természetesen messze nem volt teljes meghatározása annak, hogyan kellene a Prédikátorok Rendjének működni. Mindössze néhány alapvető pontot határozott meg, sok mindenről majd csak a későbbiek során hoztak döntést. A legfontosabb tisztázásra váró területek a következők voltak: a studensek, a prédikátorok kinevezése (a későbbiekben „predicator generalis”, általános prédikátornak nevezett testvérekről van itt szó, akik bárhol prédikálhattak, anélkül, hogy előzőleg a priorral meg kellett

volna beszélniük), az új házak alapítása, valamint természetesen a domonkos területi vagy általános káptalanok feladatának tisztázása. Az apostoli élet legfontosabb elemei, melyeket az 1215-ös Fulko féle dokumentum határozott meg, most bekerültek a szokáskönyvbe, hogy a prédikátorok viselkedését szabályozzák. Sőt, Domonkosnak sikerült egyik kedvenc kitételét is hozzáadni a szabályhoz, melyet Grandmonti Istvántól kölcsönzött, éspedig, hogy mindenkor „Istennel vagy Istenről” beszéljenek.

Az új alapításokkal kapcsolatban úgy döntöttek, hogy a rend alapvető egysége a konvent lesz, azaz egy formális egységet képező csoportja a domonkosoknak, függetlenül attól, hogy van-e saját házuk vagy templomuk. A konvent létrejöttéhez a legalapvetőbb követelmény, hogy legalább tizenkét testvér számláló közösség legyen és legyen egy priorja (az apát kérdése nem merül fel többé), valamint egy tanára. A tanárra azért van nagy szükség, mert a domonkos közösség elvileg olyan hely, ahol a studenseket képezik, és ugyanakkor képzési központként szolgál a helybeliek számára is. Amikor nem egészen egy évvel később a metzi püspök meghívta a domonkosokat, hogy telepedjenek le Metzben, kikötötte, hogy nemcsak azt várja el, hogy a laikusoknak prédikálnak majd, hanem hogy a papoknak is tartanak előadásokat.

Lombardia

A káptalan befejezése után Domonkos Milánó felé vette útját, ahol valószínűleg munkába is állította monasztikus prédikátorait, mivel Milánó volt a környék egyik fő eretnek-központja. Természetesen kihasználta az alkalmat arra is, hogy testvéreit meglátogassa. Amíg náluk tartózkodott, megbetegedett és Buonviso ápolta, aki később tanúságot tett arról, hogy soha nem hallotta Domonkost egy szóval sem panaszkodni. Sőt, úgy tűnt számára, hogy Domonkos mindvégig imádkozott. Amikor kissé jobban lett, Istenről beszélt a testvéreknek vagy könyvet olvasott. Felépülése után visszatért Bolognába.

Legnagyobb rémületére ott azt látta, hogy távollétében Rudolf elkezdte megemeltetni a mennyezetet, hogy a testvérek celláit kissé tágasabbá tegye. Domonkos megkérdezte tőle, hogy vajon palotákat épít-e. A munkálatokat Domonkos haláláig leállították, sokkal inkább az iránta érzett tiszteletből semmint meggyőződésből.

Július 22-én Diána, azt tapasztalva, hogy a domonkos szemlélődő élet utáni vágya nem nagyon teljesülhet, tervezni kezdte, hogy látogatást tesz a közeli Ronzano monostorba. Amikor társai épp valami mással voltak elfoglalva, beszökött a kolostorba és magára öltötte a habitust. A hírt azonnal meg is vitték Domonkosnak, aki el volt ragadtatva az események ilyen fordulatától. Hamarosan azonban azt hallotta, hogy Diánát családja erőszakkal elhurcolta a kolostorból és a dulakodásban eltörött Diána egyik bordája. Közben Diána betegen és többé-kevésbé fogolyként apja házában maradt, Domonkos megtalálta a módját annak, hogyan tartsa vele titokban a kapcsolatot.

Ősszel Domonkos körbejárta Lombardia területét és ellátogatott újra Milánóba és valószínűleg a Bergamói és Veronai konventeket is meglátogatta. Útközben mindenkinek prédikált, akivel találkozott, sőt minden szerzetes-közösségnek is, ahol elhaladt.

Santa Sabina és San Sisto

Domonkos csak 1220 vége felé döntött úgy, hogy visszatér Rómába. Decemberben újra találkozott Monferratói Vilmossal a pápai udvarban és megegyeztek, mint annak idején 1217-ben, hogy Vilmos Párizsba megy a tanulmányait folytatni. Domonkos több, egyértelműen fogalmazott bullát kért a pápától, melyeket Vilmosnak köszönhetően kedvezményes áron szerezhetett be a kancellárián. Egyik bullát arra szeretne volna felhasználni, hogy ismételten megkíséreljen bejutni Katalóniába, és erre a feladatra már ki is gondolta, hogy

kit küldjön. Az előző kísérlet, ha volt ilyen, úgy tűnik kudarcba fulladt. 1221 február 4-én kapta kézhez egy új ajánlási bulla első példányát.

Amikor Domonkos megérkezett a Santa Maria in Tempulo kolostorába, igen kellemetlen melepetés várt ott rá. Legutóbbi látogatása óta az apácákat meggyőzték barátaik és hozzátartozóik, hogy mégse csatlakozzanak a San Sisto közösséghez. Domonkosnak mindent előről kellett kezdenie, de sikerült visszahódítani mindazokat, akik előzőleg is igent mondtak. Ez alkalommal azonban nem kockáztatott, hanem rögtön bevezette a szigorú kaluzúrát.

San Sisto ünnepélyes megnyitásának időpontját hamarosan le is szögezték 1221 hamvazószerdájára (február 24). A szertartást azonban meg kellett szakítani, amikor híre jött, hogy az egyik bíboros unokaöccsét komoly baleset érte. A fiatalembert olyannyira összeroncsolódott állapotban hozták a San Sistohoz, hogy kétes volt vajon életben van-e még. Domonkos imái azonban visszaadták az életét és egészségét. San Sisto megnyitását a következő vasárnapra halasztották. Pár héttel később egy csoport apáca érkezett Prouille-ből, hogy az új közösség megalakulását egyengessék.

Időközben a testvérek római közössége szépen gyarapodott, és már elegendő voltak ahhoz, hogy új alapítást hozzanak létre Szienában, sőt magában Rómában is, kevéssel azelőtt, hogy az apácák beköltöztek San Sisto-ba. Honorius egyik saját tulajdonát adományozta a rendnek az Aventinuson, a Santa Sabina templommal együtt. Csak néhány testvér maradt San Sisto-ban, hogy a nővéreket segítse, a testvérek hivatalos közössége pedig átköltözött a Santa Sabinába.

Domonkos nem távozott még Rómából. Még mindig felelős volt a San Sisto közösségének szerzetesi képzéséért és rendszeresen látogatta őket. Továbbra is prédikált a városban és meglátogatta a rekluzákat, úgy ahogy mindig is tette.

Egyik este, akkor ért be San Sisto-ba a nap híreivel, amikor az apácák már nyugovóra tértek. Domonkos érkezésének hírére azonban sietve összegyűltek, ő pedig beszédet tartott nekik, majd utána megjegyezte: "Jól esne valamit inni, leányaim". Az ital felszolgálásával megbízott nővér már szaladt is a borért. Miután a testvérek ittak, amennyi jólesett, a kelyhet továbbadták a nővéreknek, miközben Domonkos arra bízta őket, hogy "igyanak bátran". Szerette az apácákat, de nem szerette az apácáskodást. Soha nem engedte meg a rábízott apácáknak, hogy fogadják a fogadalomtétel után nekik kijáró áldást, mert attól tartott, hogy ahelyett, hogy a monostor földhözragadt dolgaival törődnének, túlságosan is tudatosul bennük apácai státuszuk. Így most sem akart semmi apácás szemérmeskedést látni amiatt, hogy éjszaka italt fogyasztanak.

Domonkos várt egy hónapot, hogy megbizonyosodjék, minden rendben alakul San Sisto-ban, majd lépéseket tett egy nagyon különleges dokumentum beszerzésére: a legutolsó ajánló-bulla másolatát kérte, saját nevére kiállítva. Végre elérkezett hát az idő. Megszervezte a rendjét és most már felszabadult a missziós munkára. Nem kérte újra, hogy mentsék fel rendfőnöki kötelezettségei alól, sőt, mint a rend főnöke vezetné a testvéreket egy egészen új misszióra. A bulla általánosságban az egyházi prelátusoknak szólt, valószínű tehát, hogy Domonkos ekkor még nem döntötte el, hogy hová is szeretne menni. Az azonban bizonyos, hogy szándékozott valahová menni és alig vonható kétségbe, hogy valamiféle pogány missziót tervezett. Valószínűleg ez lett volna az ő és rendje közreműködése abban a hatalmas tervben, melyet a pápa akkor próbált kivitelezni, és pedig, hogy Európa minden részéről összegyűjtse a megfelelő szerzeteseket és a kereszténység határain kívül élő pogányokhoz küldje prédikálni őket.

Domonkos azonban még nem hagyhatta el Rómát, mert még megoldatlan pénzügyi kérdések vártak rá San Sisto ügyében. Április közepe táján az az öröm érte, hogy találkozhatott régi barátjával, Fulko Toulouse-i püspökkel. Fulko megragadta az alkalmat, hogy a rendnek adományozza a fanjeuxi templomot az egyházmegyei tizedben való részesedés fejében, melyet Toulouse-ban még mindig a testvéreknek fizettek. A pápa pár nappal később megerősítette az adományt.

Az egyik legutolsó levél, melyet Domonkos kieszközölt a pápától Valdemar dán királynak volt címezve. Május 6-án adták ki és a király pártfogásába ajánlotta a domonkosokat, de nem a szokásos megfogalmazás használatával. A testvérek ezúttal nem csak úgy szerepeltek benne, mint akik Isten népét táplálják az Isten Igéjével, hanem mint akik Krisztus nevében a pogányoknak is hirdetik az Evangéliumot. Mivel Valdemarnak földrajzi okokból kulcsfontosságú szerep jutott mindennemű pogány misszió esetében, mely Lavóniára irányult, egyértelmű, hogy a domonkosok azért mentek Skandináviába, hogy ebben a misszióban részt vegyenek. Domonkos életében ez az egyetlen olyan dokumentum, mely úgy utal a testvérekre, mint akik a pogány területeken folytatnak tevékenységet. Joggal feltételezhetjük tehát, hogy ez lett volna az a misszió, melyet Domonkos személyesen vezetett volna. Salamon, dán származású testvér, akit Domonkos Dániába küldött, hogy megszilárdítsa a rendet Skandináviában, személyes levelet vitt Domonkostól Sunesen bíborosnak. Nem tudjuk mit tartalmazott a levél, de talán megengedhetjük azt a találgatást, hogy a szent azt az örömhírt adta tudtul a bíborosnak, hogy reménye szerint hamarosan személyesen vezeti néhány testvérét Livóniába, a pogányok megtérítésére. Tartalmától függetlenül már a levél pusztá léte is azt mutatja, hogy Domonkos különleges érdeklődéssel fordult az északi misszió ügye felé, és ez az érdeklődése mit sem változott 1217 óta. És nem feledkezett meg a Sunesennel való korábbi találkozásáról sem.

A második rendi nagykáptalan

Május végére Domonkos visszatért Bolognába a második általános káptalanra, mely június 2-án vette kezdetét. Az egyik legfontosabb megbeszélendő téma a rend továbbtterjedése volt. A rend mindaddig meglehetősen véletlenszerűen terjedt Franciaország és Olaszország területén kívül. Ekkora már fel voltak fegyverezve a legutolsó bullával, így a testvérek elindulhattak a négy világtáj felé. Egy csoport Oxfordba került, amely ezidőtájt az egyetlen olyan nagy egyetem volt, ahol még nem voltak domonkosok. Kelet-Európával eddig még nem is foglalkoztak, ezért most testvéreket küldtek Magyarországra és Lengyelországba, Pál mester illetve egy lengyel Jacek nevű testvér vezetésével, akik az utókor számára mint Magyarországi boldog Pál és Szt. Jácint váltak ismertté. Valószínűleg Görögországba is küldtek testvéreket és Aragóniával is meg akartak próbálkozni még egyszer. Németországban és Skandináviában pedig meg kellett erősíteni a rend jelentését.

A rend mindössze néhány fontos központból, mint például Párizs, Bologna és Toulouse terjedt el különböző területekre. Az itteni közösségek házfőnökeit tehát kettős felelősség terhelte: elöljárói voltak nemcsak a saját közösségeiknek, hanem az ő fennhatóságuk alatt elindult alapításoknak is. 1219 ősze óta Olaszországban Domonkos maga vállalta fel a felelősséget a rend terjeszkedését illetően.

Most, hogy komolyan tervezte a távozását, felmerült a kérdés, hogy az általa betöltött szerep egyszerűen a bolognai és római priorokra háruljon, vagy valaki más vegye át a "tartományfőnöki" szerepet.

Végül is a második megoldás mellett döntöttek és Jordánért küldtek, hogy a lombardiai tartomány priorja legyen. Minden bizonnyal valaki más hasonló megbízatást kapott Rómában is. A többi tartományban valószínűleg hosszabb időt vett igénybe az anyaház priorja és a tartományfőnök szerepkörének szétválása.

Bár a skandináv misszió volt az egyetlen, mely hivatalosan a pogányok megtérítésével volt megbízva, a testvérek nem feledkeztek meg arról, hogy Domonkos hogyan aggódott minden hitetlenért. Magyarországon különösen arra emlékeztek, hogy mennyire szerette volna a kunokat megtéríteni, ezért amilyen gyorsan csak lehetett létre is hozták saját kun missziójukat. A spanyol testvérek sem késlekedtek Marokkóba küldeni rendtagokat, akik a muzulmánok megtérítésén fáradoztak. Közöttük volt János testvér is, aki 1219-ben Domonkos imájának jótékony hatására táplálékban részesült, amikor átkeltek az Alpokon.

Ha Domonkosnak teljesült volna az álma, hogy maga vezesse a testvéreket Livóniába, valószínű, hogy Monferratói Vilmost is magával vitte volna. De nem így történt. Úgy tűnik, hogy Domonkos nem sokkal a káptalan után már megérezte közelgő halálát, bár akkor még jó egészségnek örvendett; meg is említette néhány diák barátjának. Vilmos tehát Párizsban maradt és soha nem jutott el a pogányok közé. 1235-ben Örményországba küldték, ahol a domonkosok kiemelkedő eredményeket értek el a skizmatikus keresztényeknek az egyházzal való újraegyesítésében. Néhány évvel később Vilmos Örményországban meghalt.

Az utolsó hónapok

Június második hetében Domonkos Treviso környékét járta be. Időközönként kérte a társait, hogy menjenek előre, mondva "Gondoljunk megváltónkra". Egyszer, amikor alamizsnát koldult, annyira meghatotta, hogy egy egész kenyeret kapott, hogy letérdelt és úgy vette át.

Végül július közepe táján társaival együtt meglátogatta Hugolin bíborost Velencében. Néhány testvért ott is hagyott, hogy új alapítást hozzanak létre a városban, majd Ventúrával együtt visszatért Bolognába, ahol Ventúra nemrégén lett prior. A hónap vége felé érkeztek haza. Az utazást megnehezítette a hőség és Domonkos kimerülve érkezett meg. Még képes volt azonban egy hosszúra nyúló beszélgetésre a priorral és a gazdasági felelőssel a rend ügyeiről. A prior sürgette Domokost, hogy térjen nyugovóra és ne keljen fel matutinumra. De bár ő maga megfogadta saját tanácsát, nem tudott Domonkosra hatni, aki a szokott időben ott volt a matutinumon. Később azonban fejfájásról panaszkodott és hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy súlyosan beteg.

Mivel Domonkos mindig a templomban töltötte az éjszakát, sohasem volt saját ágya. Így a testvérek kénytelenek voltak őt Moneta ágyára fektetni. Amikor olyannyira izzadt már, hogy ruháját le kellett cserélni, ráébredtek, hogy nem volt másik habitusa sem, így ezt is Moneta adott neki.

Betegsége alatt Domonkos magához hívatta a novíciusokat és utoljára szólt hozzájuk, bátorítva őket. Utána általános gyónást végzett a prior és több másik pap jelenlétében, melynek során beismerte, hogy egész életében megőrizte szüzességét, de a fiatal nőekkel mindig szívesebben beszélgetett, mint ahogy az idősebbeket hallgatta. Később már sajnálta, hogy ilyen nyíltan beszélt a szüzességéről.

A hőség közben elviselhetetlenné fokozódott. Ezért, hogy kissé enyhítsék Domonkos szenvedését, felvitték őt a hegyekbe, a Santa Maria in Monte templomához. Augusztus 6-án, amikor úgy érezte, hogy elérkezett a végórája, elküldött a priorért, aki húsz másik testvérral érkezett meg. Domonkos nagyon szép beszédet tartott nekik, majd megkenték őt olajjal. Valaki akkor megjegyezte, hogy a templom szolgálatát ellátó remete azt mondta, hogy ha Domonkos ott hal meg, nem engedi meg, hogy máshol temessék el. Domonkos ragaszkodott hozzá, hogy vigyék ki őt gyorsan. "Isten ments, hogy máshová temessenek el, mint testvéreim lábai alá. Hadd haljak meg ott abban a szőlősben, hogy saját templomunkban temethesetek el."- mondta.

Sikerült visszavinniük őt a kolostorba, ahol a közösség sírva gyűlt az ágya köré. Domonkos akkor megígérte nekik, hogy sokkal nagyobb hasznukra lesz halála után, mint bármikor az élete folyamán volt. Kevéssel ezután arra kérte a körülötte állókat, hogy kezdjék el az imát a lelkéért. Mialatt imádkoztak Domonkos meghalt. Hugolin bíboros, akiért azonnal elküldtek a közeli Renóba, eljött, hogy régi barátjának temetését levezesse.

Abban az órában, amikor Domonkos meghalt, Guala testvér, a Bresciában alapított konvent priorja, aki maga is beteg volt, éppen elszundikált. Álmában két létrát látott, melyet Krisztus és a Miasszonyunk tartottak, rajta pedig egy halott testvért, amint épp a mennybe megy. Egy másik testvér, aki Tivoliban misézett ezalatt, látta Domonkost, glóriával a feje körül, amint két tiszteletreméltó személy kíséretében elhagyja Bolognát.

Szenttéavatás

Domonkost sokan tartották szentnek. Sírjánál hamarosan csodák is történtek és néhányan szerettek volna egy díszesebb síremléket állítani neki. A testvérek azonban a kezdődő tiszteletet nem támogatták, így az hamarosan kihalt. Nem mintha nem értékelték volna Domonkos életszentségét, de nem akarták, hogy küldetésüktől eltérítse őket a zarándokhely vezetésével járó feladatok sokasága. Egyedül Domonkos ígérete számított nekik, hogy imádkozik értük. Amíg élt, a testvérek megtanultak ráhagyatkozni az imáira – mennyivel inkább megtehették ezt azután, hogy meghalt! Az ereklyéi nem voltak különösebben fontosak a számukra. Domonkos sohasem akart kimagasló emelvényre kerülni amíg élt, miért állítanák őt egyre most, hogy meghalt? Tovább élt a testvérekben és az ő hűségükben a feladathoz, melyet rájuk bízott. Talán ez nem volt elég?

Diána mindeközben, bár nagyon letörte szeretett atyja elvesztése, nem adta fel vágyát, hogy szerzetes legyen. Mindenszentek napján (november 1) ismét Ronzanóba szökött és ezúttal a családja nem ment utána. Ott is maradt addig a napig, amikor Szászországi Jordán segítségével, aki tartományfőnök volt azon a vidéken, elfogadható helyszínt találtak egy domonkos monostor építésére. 1223-ban, a mennybemenetel nyolcada alatt, Diána és négy másik társa hivatalosan is megkezdhette ott a szerzeteséletet. Beteljesedhetett hát a vágya és az ígéret, melyet tett.

A testvérek bolognai közössége továbbra is szépen virágzott és néhány éven belül nagyobb templomot kellett építeniük, melynek munkálatai el is kezdődtek 1228-ban. Ennek következtében Domonkos sírja gyakorlatilag a szabad ég alá került, az elemek szeszélyének kiszolgáltatva. 1233 körül újra feléledt Domonkos tisztelete és ezúttal lassan alakulni kezdtek a dolgok. A testvérek megkérték Domonkos barátját, Hugolint, aki időközben IX. Gergely pápa lett, hogy Domonkos testét ünnepélyesen átszállíthassák az új templom egy védettebb részébe. Gergely örömmel adta beleegyezését, megjegyezve, hogy olyan biztosra veszi Domonkos életszentségét, mint az apostolokét.

1233 május 23-án este a testvérek aggódva gyűltek össze a sír körül, attól tartva, hogy amikor kinyitják a sírt, elviselhetetlen bűz árad majd belőle. Emiatt is akarták, hogy az esemény csak a közösség jelenlétében történjék meg, de egy szent teste a város előljáróinak szemében igencsak drága kincs volt, ezért öröket állítottak a sír köré. Így végülis egy tekintélyes tömeg jelenlétében láttak neki a testvérek a sír tetejét lekötő beton feltörésének, a sír és a koporsó felnyitásának. A műveletet követően a templomot egyre jobban elárastotta egy titokzatos, csodálatos illat. A félelem örömmé változott és a másnapi ünnepélyes átvitel kitörő örömben zajlott. A jelenlevők között ott volt Monferratói Vilmos is, de kevés figyelmet szentelt az átvitelt követő csodák sorozatának, mert elfoglalta a rendi nagykáptalan. 1221 óta a testvérek számára a fontossági sorrend mit sem változott.

Nem sokkal az átvitel után a püspök, az egyetem és Bologna előljárósága továbbította Domonkos szenttéavatásának kérését a pápának. A hivatalos vizsgálat nem vett sok időt igénybe és 1234 július 3-án, a pápai udvar jelenlétében, Rieti városában IX Gergely szentté nyilvánította Domonkost.